

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Odpovědnost v občanském právu

Zpracovala: Erika Kubartová

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen, 2014

.....

Erika Kubartová

Ráda bych tímto poděkovala Doc. JUDr. Janu Paulymu CSc. za pomoc při zpracování této diplomové práce. Za cenné rady a vstřícnost při konzultacích.

Obsah

1. Úvod	1
2. Odpovědnost, právní odpovědnost	5
2.1 Odpovědnost.....	5
2.2 Právní odpovědnost	6
2.2.1 Právní odpovědnost objektivní a subjektivní	7
2.2.2 Předpoklady vzniku právní odpovědnosti.....	8
2.2.3 Subjekty právní odpovědnosti.....	12
3. Občanskoprávní odpovědnost.....	14
3.1 Pojem.....	14
3.1.1 První teorie odpovědnosti v občanském právu	15
3.1.2 Druhá teorie odpovědnosti	17
3.2 Komparace odpovědnostního práva s evropskými standardy	21
3.3 Funkce občanskoprávní odpovědnosti.....	23
3.4 Druhy občanskoprávní odpovědnosti	26
3.4.1 Odpovědnost za škodu	26
3.4.2 Odpovědnost za vady	36
3.4.3 Odpovědnost z prodlení	39
3.4.4 Bezdůvodné obohacení	40
4. Právní úprava občanské odpovědnosti.....	45
4.1 Právní úprava do roku 2013.....	45
4.2 Úprava od r. 2014 (nový občanský zákoník).....	48
4.2.1 Nové názvosloví a vymezení termínu újma	49
4.2.2 Náhrada újmy	51
4.2.3 Nově upraveno v OZ.....	54
5. Závěr.....	59
6. Resumé	64
7. Seznam literatury	66

1. Úvod

Institut odpovědnosti je starý jako právo samo. V každé době lidské společnosti bylo nutné, aby právo reagovalo na chování, které bylo v rozporu s právním řádem, stejně tak v situacích, ve kterých někdo porušil svou povinnost. Institut právní odpovědnosti byl upraven již v římském právu jež bylo inspirací moderních kodifikací. Dá se říci, že římské právo de facto pracovalo také s odpovědností objektivní a subjektivní a to způsobem „*Damum aut fit aut culpa*“ (ke škodě dochází náhodou nebo zaviněním). Odpovědnostní právo má zásadní význam, má-li právní systém fungovat. Odpovědnost se prolíná všemi právními oblastmi.

Každodenní život přináší velké množství situací, které mohou způsobit újmu. A ze zkušeností, které mám díky studiu právnické fakulty vím, jak náročné někdy je tyto situace po právní stránce řešit. Proto jsem se rozhodla vybrat si tuto oblast, jako téma své diplomové práce, jelikož mě bližší studium této problematiky velmi zajímá a jako velmi zajímavé mi přijde i z pohledu zatím „neustálené“ praxe vyplývající z nové právní úpravy. V lidském životě je bezpočet okolností, které mohou každý den způsobit různou újmu, ať už ji někdo způsobí nevědomky, bez zavinění, úmyslně, sobě samému či jiné osobě. A to újmu majetkovou (škodu) nebo újmu nemajetkovou (na zdraví, či pomluvou). Občanský zákoník by proto měl pro takové situace - občanskoprávní odpovědnosti stanovit přesná pravidla jejího řešení. Nejlépe taková, která určí kdy se dá situace nazvat újmou, kdo za ni bude nést odpovědnost, v jakém rozsahu se bude nahrazovat či jakým způsobem bude kompenzována.

Úprava odpovědnosti v předchozím občanském zákoníku (účinném do konce roku 2013) byla v některých ustanoveních zbytečně stručná a v jiných byla naopak velice podrobná, čímž např. neposkytovala postačující prostor pro odpovídající rozhodnutí soudu a možnosti přihlédnutí k okolnostem jednotlivých případů. Nový občanský zákoník vykazuje snahu napravit tyto nedostatky. Ačkoli se zdá, že povětšinou nejde o příliš radikální změny, jde spíše o jakési dotvoření původní úpravy a v některých případech přidání některých institutů. Výsledkem je více propracovaná úprava náhrady škody a nemajetkové újmy, která se snaží lépe uspokojit potřeby běžného života. Je možné si také všimnout, že v důsledku

„dotvoření“ úpravy odpovědnosti a snahy lépe podchytit více situací, které mohou v odpovědnosti nastat, se oproti předchozí úpravě rozšířil počet ustanovení v zákoně. Např. u náhrady újmy, která byla do konce r. 2013 v necelých 50ti paragrafech (§ 415–450) se úprava nová v počtu ustanovení téměř zdvojnásobila (§ 2894–2971). Mezi transformacemi, které nová úprava přináší, lze zdůraznit především: posílení právního postavení poškozeného, preference náhrady škody uvedením v předešlý stav, rozsáhlejší počet případů náhrady nemajetkové újmy a širší možnosti smluvní limitace.

Důvodová zpráva říká, že se nový občanský zákoník z r.2012 v úpravě odpovědnosti přiklání ke koncepci vycházející z antických a křesťanských tradic, podle kterých každý odpovídá za své chování v plném rozsahu. Odpovídá za to, že splní svou povinnost a za to, že se chová řádně a po právu, tuto teorii ještě více přiblížím v kapitole č.3 - Pojem odpovědnosti.

Cílem této práce je poskytnout základní přehled a analýzu problematiky odpovědnosti v občanském právu. Její smysl, druhy, funkčnost a zejména zhodnocení „staré a nové“ úpravy odpovědnosti vzhledem k novému občanskému zákoníku. Prvotním záměrem je pojmout odpovědnost jako celek právního systému a podstatou mé práce je vyložit odpovědnost tak, jak působí v občanském právu, spolu s vysvětlením jejího pojmu a systémem jejich druhů.

Práce je rozdělena do pěti kapitol, které na sebe tematicky navazují. Z důvodu lepší přehlednosti jsou kapitoly ještě děleny na podkapitoly a v některých částech na oddíly. Po úvodní kapitole se v kapitole druhé pokusím nejprve obecně vysvětlit institut odpovědnosti, jelikož odpovědnost „jako taková“ zasahuje do všech (právních) odvětví, stejně tak jako do každodenního života (morální odpovědnost). Poté přistoupím k navázání na právní odpovědnost, kde se pokusím o její vymezení, definici subjektů, stanovení podmínek jejího vzniku a dělení (vysvětlení pojmů objektivní a subjektivní odpovědnosti).

Obdobnou analýzu poskytnu následně ve třetí kapitole u odpovědnosti občanskoprávní a vzhledem k problematickému chápání odpovědnosti jako pojmu se pokusím definovat dva hlavní „pohledy“ na pojem odpovědnosti (v tomto případě občanskoprávní). Přičemž jeden byl preferovaný ve staré a druhý je prosazován v nové úpravě občanského práva. Dále v této kapitole jednak provedu

stručnou komparaci deliktní způsobilosti s evropskými principy a úpravami vybraných evropských států, především z důvodu, že z nových (evropských) směrů čerpá i náš nový občanský zákoník. Poté vysvětlím pojem, funkce a jednotlivé druhy občanskoprávní odpovědnosti. U funkcí jsem se zaměřila především na funkci preventivní, jelikož je v nové úpravě velmi podstatnou a je jí přisuzován zásadní význam. Co se týče druhů odpovědnosti každý z nich jsem se pokusila stručně definovat a vysvětlit. Avšak u odpovědnosti za škodu, jsem se pokusila o mnohem podrobnější rozbor, jelikož je tento druh odpovědnosti považován za „základ“ občanské odpovědnosti. Zaobírala jsem se jejím členěním na odpovědnost obecnou a zvláštní, stejně tak dělením na objektivní a subjektivní odpovědnosti za škodu. V závěru této podkapitoly se ještě věnuji pojmům prevence škody a okolnostem vylučujícím odpovědnost za škodu, tedy situacím, kdy jsou splněny všechny předpoklady vzniku, nicméně odpovědnost tomu, kdo předpoklady naplnil, nevznikne. K druhům odpovědnosti jsem přiřadila i bezdůvodné obohacení, které nemusí být druhem odpovědnosti jako takovým, jelikož se můžeme setkat s názory, že jde o quazidelikt nikoli o odpovědnost (nemusí být protiprávnost). Nicméně stejně tak, jak bylo dříve bezdůvodné obohacení upraveno přímo jako odpovědnost, mi přišlo příhodné jej zařadit i do této práce, jelikož i dle nové úpravy občanského práva je možné jej stále za určitý druh odpovědnosti považovat. Tím spíše, že je jedním z právních důvodů vzniku závazků a plyne z něho určitá povinnost (odpovědnost) za neoprávněný majetkový prospěch. Ve své práci se tuto myšlenku ještě pokusím blíže ujasnit a podepřít judikaturou.

Následuje čtvrtá kapitola o právní úpravě občanskoprávní odpovědnosti, kde se věnuji rozboru rozdílů v úpravách do r. 2013 a od r. 2014. V úpravě odpovědnosti (v občanském zákoníku) do r. 2013 vymezím především jak byla upravena a co stanovoval zákon o jednotlivých druzích odpovědnosti. Také vysvětlím, jak se stanovovala náhrada škody či újmy. V nové úpravě se pochopitelně z důvodu aktuálnosti věnuji více dopodrobna jak úpravě, tak vysvětlení některých pojmů, které se zavádí či mění občanský zákoník účinný od 1. 1. 2014. V závěru této kapitoly se také věnuji „novinkám“, které naše občanskoprávní úprava odpovědnosti do r. 2014 neznala a pokusím se s nimi čtenáře blíže seznámit.

V závěru práce pak zhodnotím úpravu odpovědnosti s přihlédnutím k některým nedostatkům nebo naopak výhodám, které spatřuji v nové úpravě občanského zákoníku. Jelikož ještě není příliš dostupné judikatury bude mé hodnocení spíše subjektivní, či podložené judikáty, které jsou sice dle předchozího občanského zákoníku, nicméně vzhledem ke shodnosti významu některých pojmů, zůstávají aktuální, tedy použitelné i z hlediska „aplikace na novou úpravu“.

2. Odpovědnost, právní odpovědnost

1.1 Odpovědnost

Pojem odpovědnost je v právu i běžném životě pojmem velmi důležitým a podstatným. Nejen že je možné jej spatřovat v každém chování, při kterém může vzniknout, ale doprovází i právními či smluvními vztahy. Pojem odpovědnost je pojmem také velmi širokým (může být zároveň právní, politická, morální či etická). Odpovědnost by měla být vnímána jako základ morálky a etiky každého člověka. Každý člověk by měl být schopen na základě svého rozumu vyhodnotit, zda je jeho chování v souladu s morálními zvyklostmi společnosti. Odpovědností se zabývá také filozofie, kde lze nalézt možná nejlepší definici tohoto pojmu.

Původní význam tohoto slova jak jej známe, odstartoval svůj význam v 18. století a to v politickém kontextu. Přichází s ním americký filozof R. Mckeon. Dle Mckeona, je vláda odpovědná lidem a očekává se vládní odpovědnost veřejnosti z politické funkce. To se odrazilo na významu slova odpovědnost ve všech moderních jazycích. Na počátku 19. stol. na něho navazuje i filozof Max Weber, který přichází s návrhem etiky odpovědnosti pro politika. Rozlišit bychom měli odpovědnost morální, právní, politickou, profesní atp., jelikož každá lidská „role“ přináší nějakou odpovědnost. Rodič je odpovědný za péči o své dítě, zaměstnanec za to, že dělá svou práci, občan za poslušnost zákonu, lékař je odpovědný za to, že předepíše správné léky a pacient za to, že je bude správně užívat a řídit se pokyny lékaře. Jde o jakýsi pomyslný základ lidské spolupráce. Odpovědnost je velmi důležitou ctností v moderních společnostech ve kterých je potřeba kompromisu mezi lidmi, stejně tak jako dodržování určitých morálních zásad a zároveň svobody každého člověka. Každý je tedy odpovědný za své správné chování.¹

Pojem odpovědnost patří z hlediska definování k velmi složitým pojmům a to především z důvodu, že jedním chováním, může subjekt naplňovat více typů odpovědnosti.

A to např. *odpovědnost právní*, která se naplní v případě, že subjekt poruší právní

¹ WILLIAMS, Garrath. LANCASTER UNIVERSITY, U.K. *Responsibility* [online]. 2010 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.iep.utm.edu/responsi/>

povinnost. *Odpovědnost politickou*, která je vázána na politickou funkci, tedy její výkon. *Odpovědnost morální* nastává po porušení morální povinnosti, která nejde mocensky vynutit, jde o společenské odsouzení určitého jednání (veřejné mínění), také se váže na svědomí každého člověka. A další typy, jako je *ekonomická*, *profesní* atp. Jako přechod k soukromoprávní sféře považujeme *disciplinární odpovědnost* - odpovědnost za porušení disciplíny v rámci interních vztahů nějaké instituce (porušení právních předpisů). Zde neplatí zásada *ne bis in idem*. Všechny tyto typy pak tvoří jeden ucelený odpovědnostní systém.²

1.2 Právní odpovědnost

Právní odpovědnost je jedním z hlavních realizačních projevů práva. Lze ji založit jen právními normami. Spatřujeme ji v různých formách napříč celým právním řádem, a to i bez jejího zákonného definování. Právní odpovědnost můžeme rozlišovat na odpovědnost ústavní, veřejnoprávní (trestní, správněprávní), soukromoprávní (občanskou, obchodní, pracovní) a mezinárodní, která působí mezi státy nebo v situaci, kdy stojí stát vůči občanovi - rozhoduje mezinárodní soudní dvůr v Haagu (při OSN) či soud pro ochranu lidských práv ve Štrasburku (podle Mezinárodního paktu o lidských a občanských právech).

Právní odpovědnost spočívá v závazku nést zákonem stanovenou povinnost. Její dělení na různé formy právně ovlivňuje to, ve kterém odvětví práva je povinnost stanovena. Je tedy mimo jiné institutem, který je reakcí objektivního práva na chování subjektů práva, které se chovají *contra legem*. V případě, že dojde k porušení některé z norem nastupuje povinnost subjektu nést újmu, která se uloží buď na základě zákona (subjektivní sankce) nebo ze zákona přímo vyplývá (objektivní sankce). Jde tedy o stanovení sankce, která je taktéž obecným znakem odpovědnosti.

Z toho co již bylo řečeno bychom neměli definovat právní odpovědnost pouze jako právní institut, jelikož by to mohlo vyvolávat domněnku, že se realizuje přímo *ex lege* a bez závislosti na předchozím jednání subjektu. Můžeme ji tedy definovat jako *právní vztah*, jehož obsahem je existence nových povinností sankční povahy, které jsou subjektu uloženy vedle primární povinnosti (nebo

² GERLOCH, A. Teorie práva. 4.upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 178

namísto primárních povinností) stanovených původním právním vztahem, jehož fungování bylo protiprávním jednáním narušeno. Tato zvláštní povinnost se nazývá odpovědnostní povinnost a slouží k ochraně původního právního vztahu.³ V odborné literatuře lze nalézt dvě koncepce právní odpovědnosti. První je, že se jí rozumí „*povinnost strpět za porušení povinnosti následky, určené právními normami v rámci odpovědnostního právního vztahu.*“⁴ A druhou, že jde o „*uplatnění nepříznivých právních následků, stanovených normou práva, působících proti tomu, kdo právní povinnost porušil.*“⁵ Rozdíl mezi nimi je spatřován v tom, zda je s nimi spojován vznik pouze sekundární povinnosti nebo je-li spojován s libovolnými sankcemi.

Právní odpovědnost obsahuje očekávané právní následky sankční povahy, které jsou nepříznivé pro toho, kdo právní povinnost porušil. A stejně tak i prvek donucení státu. U nepřímého donucení dochází k hrozbě sankcí a u donucení přímého dochází nucenému splnění právní povinnosti. Obsahem právní odpovědnosti je sankce.

1.2.1 Právní odpovědnost objektivní a subjektivní

Právní odpovědnost můžeme rozlišit jako odpovědnost objektivní či subjektivní. Objektivní odpovědnost je tzv. bez zavinění – je tedy odpovědností, kterou subjekt nese za protiprávní stav (za výsledek). Zavinění zde není předpokladem jejího vzniku. Tato odpovědnost se nevztahuje na toho, kdo ji nezavinil.

U objektivní odpovědnosti lze za určitých podmínek snížit tvrdost právních následků odpovědnosti a to tzv. *liberací*, která však závisí na tom, zda subjekt dokáže prokázat, že by škodlivý následek nastal i přes jeho maximální snahu mu zabránit škodě či újmě. Avšak u **absolutní objektivní** odpovědnosti se s možností liberace nepočítá, což znamená, že subjekt nese odpovědnost i za

³ BREJCHA, A. Odpovědnost v soukromém a veřejném právu. 1. vydání, Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2000, s. 6.

⁴ GERLOCH, A. Teorie práva. 4. upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 179

⁵ tamtéž

situace, které nastanou *vis maior*⁶. Platí zde tedy, že důkazní břemeno leží na osobě, která by byla odpovědnou.⁷

Subjektivní odpovědnost vzniká subjektu práva na základě jeho zavinění – u odpovědnosti „za zavinění“ je nutný předpoklad porušení právní povinnosti. I v tomto případě existuje možnost vyvinut se z odpovědnosti a to tzv. exkulpací, což je procesní úkon subjektu, kterým dokáže, že újmu nezavinil.

Co se týče subjektivní a objektivní odpovědnosti v občanském právu, tak zákon stanoví, že je škůdce povinen nahradit škodu bez ohledu na jeho zavinění (pouze) v případech, které stanoví zákon. Pokud tedy zákon tento „druh“ odpovědnosti neurčuje, půjde o odpovědnost subjektivní a bude se vyžadovat zavinění. Občanský zákoník tedy staví na zásadě subjektivní odpovědnosti občanského práva.

Pak ale můžeme v úpravě zaznamenat určité nesrovnalosti. Jelikož jak bylo řečeno zákon říká, že půjde-li o objektivní odpovědnost, bude uvedena v zákoně. V případě ustanovení o porušení smluvní povinnosti (která je postavena na objektivní odpovědnosti, inspirována úpravou z obchodního zákoníku), ale chybí zmínka o odpovědnosti s absencí zavinění. Dá se dovodit pouze z druhého odstavce, který stanovuje liberační důvody, typické právě pro objektivní odpovědnost. Podobný problém lze nalézt i u ustanovení o škodě z provozní činnosti. Naopak u ustanovení o odpovědnosti při porušení zákona se přímo hovoří o vlastním zavinění škůdce, což by se tedy mohlo jevit jako nadbytečné, ve světle obecné zásady - subjektivní odpovědnosti v občanském právu obsažené v ustanovení občanského zákoníku v §2895.⁸ Více o pojmech objektivní a subjektivní odpovědnosti bude řečeno ještě v kapitole Odpovědnosti za škodu.

1.2.2 Předpoklady vzniku právní odpovědnosti

K tomu, aby byl založen odpovědnostní vztah jsou stanoveny podmínky, které je nutné naplnit. Mezi tyto podmínky zařadíme: **protiprávní jednání, následek** protiprávního jednání **a příčinnou souvislost** mezi jednáním a

⁶ případy tzv. „vyšší moci“ tedy zemětřesení, povodně a další živelné katastrofy.

⁷ GERLOCH, A. Teorie práva. 4.upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, Str.201

⁸ ČECH, Petr. Nad několika rekodifikačními nejasnostmi. *Obchodněprávní revue*. 2012, roč. 2012, 11-12.

následkem, někdy také předvídatelnost škody. V jiných Evropských právních řádech na ně však není nahlíženo stejně. Lze však říci, že k našemu směru se velmi přibližuje i judikatura evropského soudního dvora, ten však mimo již zmíněné podmínky ještě přidává nutnost zásahu do práv poškozeného. Tyto předpoklady vystihují naplnění odpovědnosti objektivní. K odpovědnosti subjektivní je potřeba k těmto třem podmínkám přiřadit ještě **zavinění**.

Samozřejmě je nutným předpokladem, že fyzická osoba, která újmu způsobila netrpí duševní poruchou, která by ovlivnila rozpoznání jednání či snižovala schopnost ovládání nebo by vylučovala využití rozumové složky. Jelikož by nemohla nést následky za své jednání – nebyla by za ně odpovědná.

Protiprávní jednání - je subjektivní právní skutečností, která se skládá ze dvou složek. První složkou je složka fyzická a druhou je složka psychická. Hovoříme-li o fyzické složce, myslíme tím projev lidské vůle navenek. Tedy o jednání, kterým došlo k porušení uložené povinnosti, které zapříčiní vznik škody a které je v rozporu s objektivním právem či závazkem (smlouvou). U protiprávního jednání je nutné zkoumat i vnitřní psychický stav škůdce, jež v právu nazýváme zaviněním, což je obsahem psychické složky. Protiprávní úkon může být jak konkrétním jednáním, tedy aktivním, tak i pasivním chováním neboli opomenutím. Opomenutí je však protiprávním úkonem jen v tom případě, že ten kdo opomenul, měl povinnost (vyplývající pro něho ze zákona či jiného závazku) konat. Protiprávní jednání může být i jednání, které je v rozporu s dobrými mravy, jestliže za takové jednání zákon stanovuje sankci.⁹ Samozřejmě je také přihlednutí k tomu, s jakou opatrností osoby jednaly. Nebyla-li dostatečná (natolik, jak lze rozumně požadovat) jde taktéž každý takové jednání nazvat jednáním protiprávním.

V občanskoprávní odpovědnosti hovoříme o protiprávním úkonu jde-li o porušení právní povinnosti. Tedy taková právní povinnost, která vyplývá buď ze smlouvy či zákona. Jde tedy o rozpor s objektivním právem a to jak zaviněný, tak nezaviněný.

⁹[online].[cit.2014-02-19]. Dostupné z:

http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=151&typ=r&refresh=yes&levelid=oc_354.htm

Následkem protiprávního jednání - v soukromém právu je nejčastěji způsobení nějaké újmy (škody). Jde většinou o újmu jednoho ze subjektů v určitém právním vztahu, ve stejném (rovném) postavení. Ve veřejném právu by se pak jednalo o porušení právem chráněného zájmu, které se projeví nějakým přímým dopadem na subjekt, který byl poškozen.

Příčinná souvislost mezi jednáním a následkem (**kauzální nexus**) - je jedna z dalších podmiňujících složek odpovědnosti. Jde však o velmi náročný pojem. Občanský zákoník jí přímo jako pojem nedefinuje, pravděpodobně její definici ponechává praxi a právní teorii. Můžeme ji ale nalézt v základním ustanovení odpovědnosti. Vyžaduje se, aby porušením primární povinnosti a následným vznikem újmy byla prokázána souvislost. Jde tedy o následek vzniklý jako důsledek chování odpovědné osoby. Bez příčinné souvislosti by následek buď vůbec nenastal nebo by nenastal v takovém rozsahu. Podobnou definici příčinné souvislosti můžeme nalézt i v Principech evropského deliktního práva (dále jen „PETL“). V soukromém právu je v některých případech prokázání příčinné souvislosti velmi snadné a jednoznačné, ale v opačném případě, kdy není příčinná souvislost zřejmá, je k jejímu prokázání nutné využít zásad umělé izolace jevů a gradace příčinné souvislosti. Především v případech, kdy například vznikne nějaké osobě jednáním jiné osoby újma na zdraví (např. v podobě způsobeného šoku nastane infarkt) a přitom poškozená osoba trpí nějakou (srdeční) chorobou, která by také mohla být příčinnou události. Pokud není příčinná souvislost mezi jednáním a následkem, nemůže vůbec odpovědnostní právní vztah vzniknout. Platí domněnka, že pokud nelze nikomu prokázat příčinnou souvislost mezi jeho jednáním (či opomenutím) a újmou, nelze hovořit o jeho odpovědnosti. V soukromém právu jde nejčastěji o případ, kdy nelze prokázat, že byla konkrétním jednáním způsobena konkrétní újma.

Zavinění - další z předpokladů občanskoprávní odpovědnosti, přesněji řečeno subjektivní odpovědnost (s možností exkulpace neboli vyvinění). Zavinění je v právu obecně definováno, jako vnitřní psychický vztah člověka k jeho protiprávnímu jednání a jeho následkům. Samotné zavinění je definováno normou veřejného práva¹⁰ a předpisy práva soukromého na něho odkazují. Tvoří ho složka

¹⁰ Hlava II., díl 2. zákona č.40/2009 Sb., trestní zákoník

vědění, což je vnímání, úsudek a složka volní, tedy rozhodnutí dotyčné osoby pro určité jednání.¹¹ Zavinění je možné osobě přičíst, pokud splňuje tyto předpoklady, tedy že je schopen rozpoznat a posoudit protiprávnost svého jednání (složka vědění – psychická, rozumová způsobilost) a je schopen své chování ovládat (složka volní), tedy že se sám rozhodl čin vykonat. Nutné je objektivní posouzení, zda lze od dané osoby požadovat takové rozpoznávací schopnosti. Dle občanského zákoníku¹² se má za to, že každá svéprávná osoba má rozum průměrného člověka, schopnost užívat ho s běžnou opatrností a každý to od ní může očekávat.

Zavinění může vzniknout buď **úmyslně** (dolózní zavinění) a nebo **nedbalostí** (kulpózní zavinění). Jde-li o úmysl, pak odpovědný subjekt své jednání přímo směřoval ke vzniklému následku. Svým jednáním tedy chtěl porušit nebo ohrozit chráněný zájem (v tomto případě svou povinnost) a pro případ, že jej poruší s tím byl pro tuto situaci srozuměn. Přichází tedy v úvahu úmysl přímý a nepřímý, což je však pro soukromé právo bezvýznamné. U zavinění z nedbalosti pak máme nedbalost vědomou nebo nevědomou. V případě vědomé sice škůdce nechtěl škodu způsobit, ale neučinil dostatek úsilí, aby škodě předešel nebo případná opatření opomenul. Tedy věděl, že může ohrozit či porušit chráněný zájem, ale spoléhal na to, že jej neporuší ani neohrozí. U nedbalosti nevědomé, hovoříme o případě, kdy si škůdce vůbec neuvědomoval, že by k nějaké škodě vůbec mohlo dojít, se vychází z předpokladu, že to vědět měl a mohl. Občanský zákoník zavádí domněnku nedbalosti, tedy že pokud někdo způsobí škodu tím, že poruší zákonnou povinnost, má se za to, že škodu způsobil z nedbalosti. Stejně tak pokud někdo nejedná tak, jak se dá důvodně očekávat od osoby průměrných vlastností v konkrétním styku. Pro občanské právo není rozhodné, zda šlo o jednání úmyslné, či nedbalostní, ale jsou případy, které váží právě úmysl na možnost vzniku občanskoprávní odpovědnosti.

¹¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 904 s. Student (Leges), str.210

¹² §4 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

1.2.3 Subjekty právní odpovědnosti

Subjekty právní odpovědnosti můžeme rozlišit dle toho, zda se jedná o odpovědnost ve veřejném či soukromém právu. Jde-li o porušení povinnosti, která vyplývá z veřejného práva je subjektem stát či veřejnoprávní korporace, které zastupují veřejné zájmy. Jde-li o porušení vyplývající ze soukromoprávní oblasti, pak je oprávněným subjektem ten, komu bylo zasaženo do jeho práva. A vždy když hovoříme o odpovědnosti figurují zde jak subjekty oprávněného, tak povinného. Subjektem povinného v soukromém právu jsou nejčastěji subjekty odpovědnosti za škodu a jsou jimi fyzické a právnické osoby. Stejně tak může být subjektem stát.

U fyzických osob, jako subjektů soukromého práva je požadována tzv. deliktní způsobilost. V občanském právu je specifikována tak, že je každý odpovědný za své jednání, je-li s to posoudit a ovládnout je. Taktéž se (až na výjimky objektivní odpovědnosti) vyžaduje zavinění a tedy způsobilost k němu. Termín „způsobilost“ k právním úkonům se již neužívá, nahradil jej termín „svěprávnost“ a plné svěprávnosti člověk nabývá dosažením 18. roku, tedy dosažením zletilosti. Nutný je také předpoklad, že osoba netrpí duševní poruchou, která by osobu zbavovala schopnosti rozeznat protiprávnost svého jednání. Je tedy nutné, aby byla taková osoba způsobilá k zavinění (které není potřeba u případů objektivní odpovědnosti). Nový občanský zákoník umožní stát se svěprávným (zletilým) i osobám mladším 18ti let a to za předpokladu, že dosáhli věku alespoň 16ti let a souhlasí jejich zákonní zástupci. Poté se mladiství musí osvědčit soudu, že je schopen se uživit a je způsobilý spravovat si sám své záležitosti. Při splnění podmínek je mu svěprávnost přiznána a stává se plně odpovědným a schopným uzavírat smlouvy bez omezení.

U právnických osob, které jsou organizovaným útvarem o kterém zákon stanovuje, že má právní osobnost (nebo jeho právní osobnost uzná) odpovídají osoby, které jednají v jejím zastoupení. Hovoříme-li o deliktní způsobilosti právnických osob, tedy jejich způsobilosti nést následky porušení práva, pak ji spatřujeme především v majetkové odpovědnosti. Právnickým osobám jsou přičteny protiprávní úkony, kterých se dopustili její statutární orgány a zaměstnanci. Co se týče odpovědnosti za škodu, tak dříve platilo, že jednání statutárních orgánů zavazovalo PO, jelikož její statutární orgány jednaly jejím

jménem a byly tedy odpovědny pouze ve vztahu ke společnosti. Nová úprava přidává i přímou odpovědnost za škodu statutárních orgánů vůči třetím osobám (při porušení povinností při výkonu funkce). Odpovědnost statutárního orgánu tedy nastane subsidiárně místo odpovědnosti samotné společnosti (vůči třetím osobám). K tomu dojde za podmínky, že byl statutární orgán povinen nahradit škodu společnosti, třetí osoba se náhrady nedomůže přímo na společnosti nebo statutární orgán škodu nenahradil. Právnická osoba je i dle nové právní úpravy i nadále vázána z pohledu třetí osoby se kterou zaměstnanec jedná (jménem právnické osoby) nepůjde o jednání, nad rámec jeho funkce. Pokud by zaměstnanec jednal nad rámec své funkce a PO takové jednání dodatečně neschválí (bez zbytečného odkladu) bude odpovědný zaměstnanec. Nedochozí zde k žádné přelomové novince. Pokud jde o odpovědnost jednatele vůči společnosti spočívá v povinnosti nahradit společnosti újmu, pokud vznikla tím, že jednatel porušil povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Odpovědnost není možné smluvně omezit či vyloučit, ale o náhradě vzniklé újmy se mohou strany smluvně dohodnout.

Stát (stejně tak i vyšší samosprávné celky) může být takovým subjektem zvláštní odpovědnosti za škodu, která je způsobena při výkonu moci veřejné, nejčastěji škodu způsobenou úředním rozhodnutím nebo nesprávním úředním postupem. V soukromoprávním vztahu se bude postupovat u státu stejně, jako u odpovědnosti právnických osob. Jelikož stát může vystupovat, jako soukromá osoba např. v situacích, kdy nakládá jako vlastník se svým majetkem, jde tedy o soukromoprávní vztah.

3. Občanskoprávní odpovědnost

Odpovědnost nalezneme napříč celým právním systémem. A právě z důvodu, že hovoříme o odpovědnosti, kterou upravuje občanské právo, hovoříme o občanskoprávní odpovědnosti. Některé zájmy chrání více právních odvětví, jako např. lidské zdraví, to je chráněno jak právem trestním, tak i občanským. Pachatel sice bude trestán dle trestního zákoníku, za ublížení na zdraví, ale nezaniká mu tím povinnost nahradit škodu způsobenou na zdraví, která je upravena zákoníkem občanským.

Úprava této oblasti je zaměřena především na ochranu jak majetkových tak osobních vztahů, stejně tak je chráněno případné ohrožení života či zdraví a popř. i jiných nehmotných statků. Ochrana by měla být pochopitelně také vztažena na stanovení obecné povinnosti předcházet vzniku škod.¹³ V nové úpravě se také bude dále přihlížet k vynaložení veškeré rozumné péče.

Odpovědnost, jako pojem patří k velmi nejednoznačným pojmům a to jak v oblasti občanského práva a stejně tak i rámci občanskoprávní teorie. Je důležité se jí zabývat, jelikož je nutné, aby každý nesl následky za své jednání, kterými by došlo k zásahu do práv jiných osob. Důležité je také zmínit, že jedním zaviněným jednáním lze naplnit několik druhů odpovědnosti. K pojmu odpovědnosti se pojí více teorií, které se snaží definovat, co odpovědnost v právu je.

1.3 Pojem

Abychom mohli lépe určit, co je vlastně ukryto pod pojmem občanskoprávní odpovědnosti, musíme se zabývat dvěma hlavními teoriemi, které provází snaha definovat „odpovědnost“ již velmi dlouhou dobu a jsou sporem většiny právních teoretiků. I po změně úpravy občanského práva je tento pojem stále dosti nejednoznačný. A stále se diskutuje za jakých okolností odpovědnost vzniká a v čem ji lze spatřovat.

¹³ HOLUB, Milan, ŠVESTKA Jiří a DVOŘÁK Jan. *Odpovědnost za škodu v právu občanském, pracovním, obchodním a správním: praktická příručka*. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2006, str.11

1.3.1 První teorie odpovědnosti v občanském právu

První teorií, ze které nyní také vychází občanský zákoník z r. 2012 je, že odpovědnost vzniká, jako součást primárního právního vztahu, resp., že vzniká společně s ním (tedy společně s primární povinností). A pokud by byl právní vztah naplněn a právní povinnost z něho řádně splněna, pak po jeho naplnění odpovědnost z něho zaniká. V opačném případě, dojde-li k porušení primární povinnosti, pouze začne být aktivní a tím způsobí právní následky. Osoby tedy odpovídají za to, že svou povinnost splní. Tato teorie vychází z toho, že kdyby odpovědnost vznikla až při splnění povinnosti, pak by osoby které své povinnosti řádně splní nebyly nikdy odpovědné. To by mohlo být v rozporu s (ochrannou) funkcí zákona. Tím v sobě pojem odpovědnosti obsahuje i ochranu proti porušení povinností, zásahům do práv jiných osob či jiným újmám, které by mohli vzniknout. Z tohoto tvrzení je tedy zřejmé, že odpovědnost vzniká ještě před porušením povinnosti, tedy již během právního vztahu, společně s primární povinností.

Může tedy docházet ke splývání pojmu primární povinnosti s občanskoprávní odpovědností. Což by mohlo omezovat funkčnost občanskoprávní odpovědnosti, jelikož do popředí přichází preventivní funkce, na úkor funkce reparační, represivní či satisfakční.¹⁴ V nové úpravě se tedy pojem „odpovědnost“ používá jako hrozba sankcí (nikoli pro následek porušení povinnosti- tedy sankci). Na základě tohoto vymezení se snaží občanský zákoník z r. 2012 měnit v některých ustanoveních názvosloví např. jako je tomu u §2894 kdy se hovoří o povinnosti nahradit jinému újmu. Nehovoří již o odpovědnosti za škodu. Nicméně v některých ustanoveních stále pojem odpovědnost nalézáme. Např. u pojištění odpovědnosti v §2861. K této teorii bych jako významného zastávce tohoto směru uvedla Viktor Knappa, jenž byl zřejmě prvním teoretikem, který se pokusil podat co nejvhodnější odpověď v otázce odpovědnosti. Knapp přichází s tvrzením, že odpovědnost vzniká ještě před porušením primární povinnosti¹⁵. S tím, že okamžik vzniku odpovědnosti spatřuje ve chvíli, kdy vznikne povinnost. A sankcí je podle něho následek odpovědnosti, nespojuje tedy sankci a odpovědnost.

¹⁴ DVOŘÁK, J., ŠVĚSTKA, J., ZUKLÍKOVÁ, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. Praha Wolters Kluwer ČR, 2013, Str.355

¹⁵ KNAPP, V.: *Některé úvahy o odpovědnosti v občanském právu. Stát a právo I.* Praha: Nakladatelství ČSAV, 1956, s. 66

Nový občanský zákoník vychází z tvrzení, že člověk odpovídá za své jednání v plném rozsahu a odpovídá tedy především za to, že se chová řádně, po právu a plní jemu uložené povinnosti. Avšak důvodová zpráva k NOZ říká: *“Osnova opouští pojetí odpovědnosti jako sankce. Tato konstrukce opanovala od 70. let minulého století českou právní doktrínu po dlouhých diskusích v 50. a 60. letech a spojuje nástup odpovědnosti s porušením právní povinnosti. Osnova se naopak přiklání k pojetí odpovědnosti v duchu tradic antické a křesťanské civilizace, podle nichž člověk odpovídá za své jednání plném rozsahu, a odpovídá tedy především za to, že se chová řádně a po právu a za splnění povinnosti. Vzhledem k tomu se v návrhu slovo ‚odpovědnost‘ používá jen velmi zřídka, protože zákonný text vystačí ve většině případů s termínem povinnost. Odstraňuje se tak nedůslednost současných formulací platného občanského zákoníku, který termín ‚odpovědnost‘ používá v různých významech a často i zbytečně.”*¹⁶ Což tedy, jak bylo řečeno, evidentně mění chápání institutu právní odpovědnosti, ačkoliv jde spíše o změny názvosloví a pojmů. Mnoho teoretiků se také domnívá, že jde o přiblížení se evropským právním úpravám, kde je na odpovědnost nahlíženo spíše jako na způsobilost k právním úkonům, tedy “delikt ní způsobilost”. Odpovědnost je tedy totožná s primární povinností.

Pokud subjekt práva či smluvního vztahu řádně splní uloženou primární povinnost, není vůbec občanskoprávní odpovědností zatížen. Odpovědnost tedy zakládá jistá omezení či nepříznivé právní následky pro toho, kdo se nechoval způsobem, aby neporušil svou povinnost, nikoli za to, že porušil stanovené právo či povinnost. Důvodnost sankce tedy tkví ve skutečnosti, že dotyčná osoba neprojevila postačující úsilí dodržet své povinnosti. Zmíněný sankční následek bude vzhledem k povaze porušené primární povinnosti různého charakteru. A bude tedy spočívat buď v zásahu do majetkových poměrů toho, co povinnost pro něho vyplývající ze zákona či smlouvy porušil nebo může jít i o zásah do osobních poměrů. Což se projevuje například v povinnosti poskytnout poškozenému dostatečné zadostiučinění, odstranit vady nebo nahradit způsobenou

¹⁶ Důvodová zpráva k NOZ *Parlament české republiky, Poslanecká sněmovna*. 2012, s. 48. Dostupné z: http://www.anag.cz/Files/file/duvodova_obcz.pdf

škodu.¹⁷ Samozřejmě důležitým faktorem také je, zda-li tu je osoba oprávněná k tomu, požadovat náhradu za jí způsobenou škodu, tím, že jiný subjekt porušil svou právní povinnost vůči ní. Hovoříme tedy o protiprávním úkonu škůdce. Pak můžeme také hovořit o vzniku určitého závazkového vztahu jehož funkcí je reparační, satisfakční popřípadě represivní charakter. Tato teorie zvyšuje vliv společnosti na jednání jednotlivce, jelikož zdůrazňuje jeho osobní vědomí odpovědnosti.

1.3.2 Druhá teorie odpovědnosti

V teorii občanského práva byla do úpravy občanského zákoníku účinného do 31. 12. 2013 prosazována spíše druhá teorie (ke které se přiklání více právních teoretiků), dle níž odpovědnost vzniká až s porušením primární právní povinnosti, která vyplývá ze zákona nebo z jiné právní skutečnosti, např. ze smlouvy. Taková odpovědnost tedy vzniká až jako sekundární právní povinnost, která vzniká tomu, kdo porušil povinnost primární nebo tomu, komu lze vzniklý následek újmy přičíst (objektivní odpovědnost). Je tedy jako nepříznivý právní následek porušení povinnosti a vzniká jako nový “odpovědnostní” vztah. Tato teorie řeší, že by odpovědnost nastávala, až jako určitá sankce, která by tedy nastupovala při porušení primární povinnosti. Takže by vlastně odpovědnost bez porušení povinnosti vůbec neexistovala. V ostatních právních odvětvích je tato teorie stále preferována, především pak v právu trestním a správním.

Abychom mohli lépe určit, co je vlastně občanskoprávní odpovědnost, dle této teorie, jejíž nejvýznamnější zastánkyní je nepochybně Marta Knappová, musíme se také zabývat otázkami, které s tímto pojmem velmi úzce souvisí. Jsou jimi občanskoprávní následky porušení povinnosti. I předchozí občanský zákoník sám stanovil, že odpovědný za škodu je ten, kdo ji způsobí porušením právní

¹⁷ Odpovědnost: Právní úprava a její změny. Sagit [online]. 2004 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=151&typ=r&levelid=oc_229.htm

povinnosti. Nicméně i v novém občanském zákoníku nalezneme, a to v části upravující dědění, pojem odpovědnosti na kterou se hledí jako na „povinnost“.¹⁸

Abychom se tedy dobrali odpovědi na to, co je vlastně občanskoprávní odpovědnost dle druhé teorie (dle které je tedy i občanskoprávní sankcí), musíme začít u pojmu v jakém je vztahu k následkům za porušení povinnosti. Toto vymezení je důležité především proto, že jak jsem již v předchozí kapitole uvedla, převažuje názor, že občanskoprávní odpovědnost vzniká jako sekundární povinnosti při porušení povinnosti primární. Důležité je si ujasnit, zda každý následek porušení občanskoprávní povinnosti je sankcí, či jen některé z nich. Začněme tím, že sankce a odpovědnost nejsou stejné termíny, jelikož sankce není totožná s primární povinností. Následkem za porušení povinnosti tedy nemusí být vždy sankce.¹⁹ Může jím být:

- vznik nové tedy sekundární povinnosti - vznik nové povinnosti je spatřován např. v situaci, kdy má dodavatel povinnost vadu na své náklady odstranit. Jelikož původní povinností bylo dodat věc bezvadnou. Zde by byl právním následkem porušení povinnosti i povinnost poskytnout slevu. Při uplatnění nároku na slevu se vychází z toho, že je poskytovatel povinen tuto slevu poskytnout, pokud o to poškozený požádá nikoli ex lege. Dalším příkladem by pak bylo právo poškozeného odstoupit od smlouvy nebo

- může být posílena povinnost primární o další právní důvod. Například povinnost zdržení se určitého jednání, kdy původní povinnost trvá. Stejně tak povinnost poskytnout místo vadné věci, věc bezvadnou a náležitě jakosti, kde tato povinnost dodat bezvadnou věc vzniká již jako povinnost primární. I povinnost dodavatele na vlastní náklady odstranit vady výrobku. Oproti tomu by náhrada nákladů, které vynaložil poškozený k odstranění vad by již byla povinností novou – sekundární a tedy odpovědností spočívající v náhradě takových nákladů od dodavatele.

¹⁸ Jde o to v jaké míře mají povinnost dědicové platit zůstavitelovy dluhy. Jsou za ně tedy do určité míry odpovědní.

¹⁹ KNAPPOVÁ, Marta. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. 1. vyd. Eurolex Bohemia, 2003, Str. 220-230

- Změna primární povinnosti
- Přejednost nebezpečí nahodilého zničení či poškozování věci.
- Neplatnost právního úkonu - zde tedy postačí nedodržení všech nutných požadavků nikoli pouze porušení povinnosti.
- Ztráta práva - nevznikne právo, které by jinak vzniklo.
- Možnost vynucení práva či splnění povinnosti – exekuce.
- A další zvláštní případy následků porušení povinnosti, jako jsou např. povinnost poskytnout zadostiučinění, či soudní zrušení práva užívat byt.²⁰

Nyní po stanovení pojmu právních následků porušení povinnosti, bychom mohli navázat na pojem občanskoprávní sankce, jelikož vyvstává otázka, které následky jsou sankcí a které nikoli. Co je tedy občanskoprávní sankcí? Ačkoli nenajdeme zákonnou definici sankce, můžeme se o ni pokusit sami. Jde o určitý druh újmy, který je způsoben škůdci, tedy tomu, kdo porušil nějakou jemu uloženou povinnost a to dle norem občanského práva. Je zřejmé, že civilní sankce, je následkem porušení primární povinnosti.

Judikatura o občanskoprávních sankcích hovoří jako o nepříznivých právních následcích, které mohou spočívat jednak v nové povinnosti, povinnosti upustit od zásahu, odstranit škodlivé následky nebo poskytnout přiměřené zadostiučinění.²¹

Sankce by tedy měla být spatřována v nově vzniklé povinnosti, nikoli spojována s povinností primární. Lze tedy vyloučit jako sankce ty případy, které jsem definovala v právních následcích jako takové, u kterých primární povinnost nezaniká, nýbrž trvá i nadále a je posílena dalším právním důvodem. Stejně tak sem tedy nezařadíme ani procesní vynutitelnost primární povinnosti. I v tomto případě zůstává primární povinnost stejná. Za občanskoprávní sankci tedy považujeme ty situace při kterých dojde ke změně primární povinnosti, vznikne povinnost nová (sekundární), dojde ke zhoršení právního postavení nahodilou

²⁰ KNAPPOVÁ, Marta. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. 1. vyd. Eurolex Bohemia, 2003, str. 228-230

²¹ [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://www.judikaty.info/cz/nejvyssi-soud-ceske-republiky/obcanskopravni-sankce1/?offset=30>

zkázou (ztrátou či poškozením věci), neplatnost právního úkonu či ztráta práva – tedy případ kdy nevznikne právo, které by jinak vzniklo. Vše je důsledkem porušení primární povinnosti.²²

Nyní už bychom mohli přejít k samotnému vymezení pojmu občanskoprávní odpovědnosti. Vzhledem k tomu, že odpovědnost vzniká jako sekundární povinnost – stejně tedy jako sankce, můžeme říci, že odpovědností nemohou být ty případy, které jsme vyloučili z vymezení pojmu sankce. Ovšem neznamená to, že by byla odpovědnost totožná se všemi vymezenými typy sankcí. Občanskoprávní odpovědnost nelze uplatnit proti sobě samému, musíme zde mít subjekt jak oprávněný, tak povinný. Vzhledem k tomu, že jsme občanskoprávní odpovědnost definovali, jako vznik sekundární povinnosti, při porušení povinnosti primární. Můžeme stanovit, že ji lze spatřovat, jako jeden z typů sankce, které jsou uvedeny výše a to tu, kdy je sankcí vznik nové povinnosti. Jde tedy o „odpovědnostní povinnost“, která je ukryta ve vzniku sankční povinnosti. Je tedy součástí nového právního vztahu. Občanskoprávní odpovědnost je právním vztahem subjektů oprávněného a odpovědného. Odpovědnostní povinnost je spatřována v tomto vztahu jako stěžejní. Odpovědnost je tedy jakousi sankční povinností. Jelikož je povinnost definována jako určitá nutnost chování, můžeme se přiklonit i k definici odpovědnosti, jako určité nutnosti chování, které se vyžaduje v důsledku porušení povinnosti.²³

Profesorka Knappová došla k závěru, že *„občanskoprávní povinnost, byť jejím základem je civilní sankce, není pojmově s civilní sankcí totožná. Je její podtřídou (podmnožinou). Nikoli totiž každá civilní sankce je občanskoprávní odpovědností, nýbrž, toliko ta, která spočívá ve vzniku sankční povinnosti, tj. odpovědnostní povinnosti, která je ve vztahu k porušené primární povinnosti sama povinností sekundární. Občanskoprávní odpovědnost je tedy netoliko povinnost, nýbrž právní vztah.“*²⁴

²² KNAPPOVÁ, Marta. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. 1. vyd. Eurolex Bohemia, 2003, str. 233-237

²³ tamtéž, str. 240

²⁴ KNAPPOVÁ, Marta. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. 1. vyd. Eurolex Bohemia, 2003, str.238

V závěru, po vysvětlení obou teorií lze říci, že mezi oběma teoriemi lze najít alespoň jednu shodu a to sice, že předpokladem odpovědnosti v občanském (i jiném) právu je existence právní povinnosti. Stejně tak je snahou obou teorií přimět jedince, chovat se po právu a splnit od něho očekávané povinnosti. Ke složitosti uchopení pojmu odpovědnosti přispívá i hovorová mluva, kdy použití slova odpovědnost je různého významu a smyslu. Co se týče podvědomí společnosti v právní oblasti výrazně převyšuje domněnka, že právní odpovědnost nastupuje až při porušení právní povinnosti. Stejně tak, že v případě splnění všech občanskoprávních povinností se žádná odpovědnost v právním ohledu neprojeví, jelikož buď zanikne nebo se „neaktivuje“. V hovorovém jazyce si tedy odpovědnost spojujeme spíše se sankcí. Tomu příliš nepomáhají ani nejednotné formulace v právních úpravách. K problematice úpravy v občanském zákoníku, který je účinný od ledna 2014, v porovnání s předchozí úpravou se ještě budu podrobně věnovat v kapitole č. 4, nicméně bych ráda zmínila, že i v této úpravě zůstává důraz na důslednou ochranu poškozeného.

1.4 Komparace odpovědnostního práva s evropskými standardy

Koncepce odpovědnosti v civilním právu je v jednotlivých evropských státech různá. Některá je založena na pojmu „*faute*“, pod nímž se ukrývá protiprávnost a zavinění. Jiné zase stojí na principu odlišení protiprávního jednání a zavinění – tento případ se týká i naší právní úpravy. A posledním typem disponuje *common law*, které staví na jednotlivých skutkových podstatách deliktů. Je zde sice evropský zájem na sjednocení úprav, nicméně je to krok velmi obtížný. Přesto se o něho pokouší mezinárodní komise pro kodifikaci evropského práva smluvního a soukromého, což je konáno pod vedením Evropské komise. Návrhy na sjednocení úprav evropských států stojí na podrobném pátrání po odlišnostech jednotlivých právních řádů. Významné návrhy, které je třeba zmínit konkrétně – návrh *Principů evropského odpovědnostního práva* (dále jen „PETL“) a návrh *Společného referenčního rámce evropského smluvního práva* (SRR). Těmito návrhy se demonstrují nové snahy o modernější změny odpovědnostního práva. A celkově tak vyhovět požadavkům a změnám životních trendů ve společnosti. Náš občanský zákoník²⁵ na tyto snahy také reaguje. A to například tím, že stejně jako některé evropské úpravy dělí odpovědnost na

²⁵ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

smluvní a deliktní. Ve francouzské úpravě, která je taktéž rozdělena, nalezneme také přiznané právo na náhradu škody (vyplývající ze smluvní odpovědnosti, tedy porušení smlouvy) třetí osobě, která je ve stejném postavení jako sám věřitel²⁶. V návrhu na novelizaci Code civil se mimo jiné stanoví velmi obecné ustanovení, že všechny nedovolené akty, které způsobily škodu zavazují k náhradě toho, komu ji lze přičíst. Náš zákoník z takové obecnosti nevychází, jelikož o náhradě škody v základním ustanovení nehovoří, ale stanovuje ji v samotném ustanovení o náhradě škody, a to tak, že je ji povinen nahradit ten, kdo úmyslně poruší dobré mravy. A až dále je upraveno porušení zákona, či smlouvy. Rozdílná také zůstává úprava důkazního břemene, které většina evropských států nechává na žalobci, u nás je platný i nadále institut tzv. „obráceného důkazního břemene“, kdy je na osobě obviněné ze škody, aby prokázala, že škodu nezpůsobila. Moderní úpravy (francouzská, německá i např. italská) vychází z dodržení povinnosti nikomu neškodit – princip *neminem laedere*. Spatřují tedy vznik odpovědnosti v jejím porušení, stejně tak i v zaviněném vzniku škody.²⁷

Evropské úpravy, stejně tak nadnárodní úprava tedy akademický projekt Principů evropského deliktního práva - PETL vyzdvihují význam *prevention* v evropském právu, která je někdy považována za pilíř deliktního práva. PETL také stanovuje předpoklady, při kterých dojde i k náhradě nákladů, které dotčený na prevenci vynaložil, jsou-li takové náklady shledány účelnými.²⁸ V naší úpravě tomu není jinak, jelikož se stanoví, že ten, kdo se snažil škodě zabránit, za ní není odpovědný.

Význačným symbolem v moderním evropském deliktním právu je sklon stanovovat elementární kritéria pro zjištění protiprávního jednání – tedy deliktní odpovědnosti. To je důležité pro stanovení závažnosti takového jednání a stanovení vhodné odpovědnosti za něj. Cílem je vzájemně se přiblížit v charakteristice protiprávnosti i zavinění. Mnoho moderních úprav si stanovuje definici zavinění i míry vyžadovaného chování samo. PETL tuto hranici

²⁶ čl. 1342, Avant – projet Catala (návrh reformy Code civil)

²⁷ PELIKÁNOVÁ, Irena. Odpovědnost za škodu - trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 3.

²⁸ čl.2:104 Preventive expenses, Principles of European Tort Law

stanovuje²⁹ jako chování rozumné osoby. S přihlédnutím k okolnostem případu, tedy jak závažné bylo porušení chráněného zájmu (o jak důležitý zájem šlo), zkušenostem které se mohou od jednající osoby očekávat (lze tedy přihlížet jak k věku, tak k fyzickým a duševním schopnostem nebo zvláštním okolnostem, kvůli kterým nelze očekávat, že osoba dodrží požadovanou úroveň chování) a předpověditelnost škody. Přihlédne se také ke vztahu mezi dotčenými osobami a ceny preventivních nebo alternativních metod. Jako dalším důležitým znakem evropské delikttní odpovědnosti se stanovuje příčinná souvislost mezi jednáním a následkem, takže je zákonodárci vyvíjena snaha o vymezení kauzality, stanovováním jakéhosi základního modelu a to tzv. faktické příčinnosti, též použití kumulace a dalších příčinných souvislostí.³⁰

1.5 Funkce občanskoprávní odpovědnosti

Existence občanskoprávní odpovědnosti má bránit porušování povinností. V případě, že se nepodaří takovému porušení předejít nastupuje odpovědnost. Její funkce nám říkají především, jak působí a jaký je její účel v občanskoprávním systému. Nyní se vyvíjí velká snaha působit především na prevenci, což je pochopitelné, jelikož je lepší újmě předejít, než ji následně nahrazovat.

Preventivní funkce – nalzáme ji v sankční složce právních norem. Ovlivňuje chování lidí tím, že vytváří hrozbu nepříznivých právních následků v případě porušení či nesplnění svých povinností. Stále jde o soustavu činností, ve kterých se prolíná vytváření důležitosti lidských hodnot a hrozba následků za nesplněnou povinnost. Jelikož je jakákoliv újma v lidské společnosti nežádoucí a to ať jde o újmu způsobenou na majetku, na zdraví či životnímu prostředí, je vyvíjena snaha jí předcházet. Jednak samozřejmě hrozbou sankce vyplývající ze zákona (také ukládáním sankcí škůdcům za porušení povinnosti), jako “hrozba” společnosti. Pokud jde o preventivní funkci (generální prevenci), která u nás byla i v předchozí úpravě explicitně upravena zákonem, který obsahoval ustanovení, které stanovovalo, že je každý povinen si počínat tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, majetku či životním prostředí. Toto ustanovení platí i v nynějším

²⁹ čl.4:102 Required standart of conduct, Principles of European Tort Law

³⁰ TICHÝ, Luboš a HRÁDEK Jiří. Delikttní právo v návrhu občanského zákoníku. *Právní fórum*. 2012, roč. 2012.

občanském právu, byly pouze přidány termíny: *vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života*. Toto ustanovení je jedním z výchozích pravidel občanského práva, které ovládá jak občanskoprávní prevenci, tak občanskoprávní odpovědnostní systém. Jasně tedy vyplývá, že porušením této prevenční povinnosti, která je právně závazná a vyžaduje, aby bylo dodrženo vše co je zákonem či smluvně stanoveno, by došlo k chování, které by bylo v rozporu z právem. Šlo by tedy o protiprávní jednání. V případě, že někdo nepostupuje s ohledem na to, aby nevznikla škoda může být postihován občanskoprávní odpovědností za škodu.³¹ Prevence je nejvíce zdůrazněna úpravou odpovědnosti za škodu v občanském zákoníku. Zásada předcházení škodám je však uplatněna i v ostatních právních odvětvích (obchodní právo, trestní právo, pracovní právo, správní právo aj.). Úprava prevence škod tedy byla i v obchodním zákoníku a to např. předcházení škodám v obchodněprávních vztazích. Stejně tak je kladen velký důraz na úpravu prevence škod v zákoníku práce, kde jde především o předcházení škody na pracovištích a tedy zvýšené povinnost pro zaměstnavatele k vytváření takových podmínek, aby bylo možné škodám jak na zdraví, tak majetku předcházet. Mimo to je upravena i ve zvláštních předpisech, které upravují některé zvláštní situace jako např. činnost spojenou s používáním jaderných zařízení³² nebo některé činnosti spojené s požární ochranou.³³ Zásada obecné prevence je také samozřejmě velmi úzce propojena s dalšími právními zásadami, jako je zásada právní jistoty, která v tomto případě zajišťuje každému možnost domoci se ochrany svých práv, uplatnit právo na náhradu škody a stejně tak na jakousi satisfakci či nárok na navrácení v předešlý stav. Neméně důležitá je zásada předcházení škodám, která samozřejmě koresponduje s dodržování dobrých mravů. Další zásady, které se zde samozřejmě uplatní jsou například zásada *neminem laedere* a zásada na úkor jiného se bezdůvodně neobohacovat.

³¹ HOLUB, Milan, ŠVESTKA Jiří a DVOŘÁK Jan. *Odpovědnost za škodu v právu občanském, pracovním, obchodním a správním: praktická příručka*. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2006, 487, Str.15

³² zákon č.18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujících zařízení (atomový zákon).

³³ zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

Při porušení obecné prevence nastupuje obecná odpovědnost za škodu s reparační funkcí a občanský zákoník zde počítal s presumovaným zaviněním.³⁴

Reparační funkce - neboli funkce nahrazovací - je jednou z nejdůležitější funkcí. Nahrazuje majetkovou škodu. Nahrazuje se zde skutečná škoda, tedy ta která vznikla na majetku a dá se vyčíslit v penězích. Tedy to, o co byla snížena hodnota majetku poškozené osoby. Lze sem přičíst i náklady, které bylo třeba vynaložit pro stanovení znaleckého posudku při odhadu ceny. Nahrazuje-li se ušlý zisk, stanovuje se částka o kterou měl být majetek zhodnocen, kdyby nedošlo ke škodě. Tímto způsobem se nahrazuje buď uvedením v předešlý stav, či peněžitou kompenzací.

Satisfakční funkce - přiměřené zadostiučinění – poskytuje se při nemajetkové újmě a nahrazuje se penězi, jako vyjádřené zadostiučinění. Nahrazuje se pouze v případech, které zákon stanoví nebo pokud tak bylo dojednáno. Zavádí se princip, který stanovuje oprávnění soudu, aby rozhodl o výši náhrady (nelze-li jinak). Řešení nemajetkové újmy je jedním z trendů evropského práva v oblasti občanskoprávní odpovědnosti. Tuto újmu lze odčinit i jinak, například satisfakcí morální, tedy veřejnou omluvou, či poskytnutím pomoci (pokud se to jeví jako dostatečné). Nejvíce se dbá na poskytnutí zadostiučinění zejména v případech, kdy byla snížena lidská důstojnost, při vytrpěných bolestech, při vzniku duševních obtíží, ztížení společenského uplatnění atp.

Represivní funkce – je sporné zda by neměla být represivní funkce ponechána na veřejnoprávní odpovědnosti. I když převažuje názor, že občanskoprávní odpovědnost by neměla plnit represivní funkci, stále tu zůstává nutnost postihovat porušitele, který způsobil někomu újmu a omezit ho tak na jeho osobních právech či na majetku. V účinném občanském zákoníku, který se inspiroje evropskými úpravami se vyskytují případy, kdy lze o represivní funkci hovořit. Např. občanský zákoník v §2971 hovoří o tom, že jsou-li dány zvláštní okolnosti případu, kdy protiprávním činem vznikla újma, především došlo-li k tomu porušením právní povinnosti, hrubou nedbalostí, úmyslně či z nečestné

³⁴ ŠVESTKA Jiří, SPÁČIL Jiří, ŠKÁROVÁ Marta, HUMLÁK Milan, *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, str.1048

pohnutky, nahradí škůdce navíc i nemajetkovou újmu každému, kdo takovou újmu pociťuje jako vlastní neštěstí a nelze ho odčinit jinak.

1.6 Druhy občanskoprávní odpovědnosti

Pro občanské právo je typické rozlišování právní odpovědnosti na *odpovědnost za škodu, odpovědnost za vady, odpovědnost z prodlení, a odpovědnost za bezdůvodné obohacení*, ačkoli se na dělení odpovědnosti můžeme dívat z různých hledisek. Dalšími druhy, na které by se dala občanská odpovědnost dělit by taktéž mohli být: *odpovědnost za majetkovou újmu* (což je újma, která lze vyčíslit v penězích a občanský zákoník do ní řadí odpovědnost za škodu, vady i bezdůvodné obohacení) a *odpovědnost za nemajetkovou újmu* (na kterou je kladen velký důraz, pro společnost je velmi důležité chránit zájmy jako jsou zdraví, duševní zdraví, dobré jméno atp.) Nejvíce se v této oblasti využívá peněžité zadostiučinění.

Stejně tak by přicházelo v úvahu třídění dle odpovědnosti *za zavinění* (subjektivní občanskoprávní odpovědnost), či občanskoprávní odpovědnost *bez zavinění* (objektivní – tedy „za výsledek“).

Tyto jednotlivě vyjmenované druhy se také mohou uplatňovat zároveň, pokud například vadou věci vznikne další škoda na základě této vady, tedy v příčinné souvislosti. Což tedy může poškozená osoba vymáhat v obou případech.

1.6.1 Odpovědnost za škodu

Tento druh odpovědnosti bychom mohli nazvat základem občanské odpovědnosti. Proto je třeba se jím zabývat více dopodrobna. Jde o institut, kterým právo reaguje na jednání subjektů, kterým byla způsobena újma a to jak na majetku, tak nemajetková. Jeho účelem je odstranit škodlivé následky porušených povinností a docílit nápravy. Chrání se zejména vlastnictví, osobní vztahy, život, zdraví a ostatní nehmotné statky. Ochrany se snaží docílit také zákonnou úpravou obecné povinnosti předcházet škodám. Jde tedy o právní vztah, jehož obsahem je porušení právní povinnosti a následné přidání povinnosti zvláštní (vedle nesplněné) primární povinnosti, či nahrazení primární povinnosti nějakou povinností sekundární (sankční). A to z důvodu způsobení nějaké újmy. Odpovědnost za škodu lze postavit do pozice generálního právního institutu

odpovědnosti v soukromém právu. Zejména proto, že když hovoříme o ostatních typech odpovědnosti (a to sice odpovědnosti za vady a stejně tak odpovědnosti za prodlení), že mohou obsahovat i zmíněnou odpovědnost za škodu. Jelikož jak vady (např. výrobku či přístroje), tak prodlení může způsobit další škodu.

Obecná odpovědnost za škodu

Obecná odpovědnost za škodu je upravena jako odpovědnost za škodu způsobenou porušením právní povinnosti. A to jak fyzické, tak právnické osoby.³⁵ Toto ustanovení se používalo, pokud se daný případ nedal zařadit pod některý z případů v ustanoveních o náhradě škody. Dle tohoto ustanovení také hovoříme o odpovědnosti, která není odpovědná za výsledek, ale za předpokládané zavinění³⁶

Do obecné odpovědnosti řadíme: odpovědnost za škodu vzniklou porušením dobrých mravů, odpovědnost za porušení zákona, odpovědnost za porušení smluvní povinnosti, odpovědnost za škodu způsobenou několika osobami.

U odpovědnosti za škodu, způsobenou úmyslným porušením dobrých mravů, můžeme dle rozsudku Nejvyššího soudu ČR stanovit, že jde o úmyslné konání, které (nemusí být proti zákonu) je vztaženo i na případy, kdy dochází k výkonu práva nějaké osoby. Nejde tedy o žádné protiprávní jednání, nýbrž o jednání dovolené. Pokud při výkonu práva vznikne škoda jiné osobě, nikdo za ni nebude odpovědný. V tomto případě je tedy důležité zákonné ustanovení, které se vztahuje k „porušení dobrých mravů“. Pokud tedy někdo způsobí škodu zneužitím svého práva (používá se i termín šikanózní výkon práva) a jedná se záměrem někomu tím způsobit škodu. Pak právě stav, označení jako jednání proti dobrým mravům bude zakládat, kromě morálního odsouzení také odpovědnostní vztah, tedy odpovědnost za škodu.³⁷ Toto ustanovení najdeme v občanském zákoníku v

³⁵ §2909 a násl. zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³⁶ HOLUB, Milan, ŠVESTKA Jiří a DVOŘÁK Jan. *Odpovědnost za škodu v právu občanském, pracovním, obchodním a správním: praktická příručka*. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2006, str.14

³⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.9.2011, sp. Zn. 25 Cdo 3834/2010

§2909. Při trestání jednání proti dobrým mravům je důkazní břemeno na poškozeném, zde se zavinění škůdce nepresumuje.³⁸

Zvláštní odpovědnost za škodu

Zvláštní odpovědnost za škodu, kterou taktéž upravuje přímo občanský zákoník se od obecné liší v tom, že jsou zde dány podmínky, které berou v potaz určitou zvláštní situaci ke které se váží.³⁹ Některé případy zvláštní odpovědnosti, kterými se OZ zabývá:

- Odpovědnost za škodu způsobenou těmi, kdo nemůže posoudit následky svého jednání (§2920)
- Odpovědnost za škodu, způsobená osobou s nebezpečnými vlastnostmi (§2923)
- Odpovědnost za škodu z provozní činnosti (§2924)
- Odpovědnost za škodu způsobenou zvláště nebezpečným provozem (§2925)
- Odpovědnost za škodu na nemovité věci (§2926)
- Odpovědnost za škodu z provozu dopravních prostředků (§2927)
- Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem (§2933)
- Odpovědnost za škodu způsobenou věcí (§2936)
- Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku (§2939)
- Odpovědnost za škodu na převzaté, odložené a vnesené věci (§2944, §2945, §2946)
- Odpovědnost za škodu způsobenou informací nebo radou (§2950)

³⁸ srov. ŠVESTKA, J., J. SPÁČIL, ŠKÁROVÁ M. a HUMLÁK M.. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxi, Velké komentáře., s. 1235

³⁹ např. §2554 odst.1,2 zákon č. 89/2012 Sb. - odpovědnost dopravce za škodu vzniklou při poskytování přepravních služeb.

Subjektivní občanskoprávní odpovědnost za škodu

Předpoklady vzniku subjektivní občanskoprávní odpovědnosti za škodu jsou:

Protiprávní úkon – takový úkon, který je v rozporu s objektivním právem, či povinností (jež vyplývá povinnému subjektu buď přímo ze zákona, smlouvy či jiné právní skutečnosti) a jde tedy o projev lidské vůle navenek. Protiprávní jednání může mít podobu jak komisivní, tak omisivní.

Vznik škody – je jednou z podmínek vzniku odpovědnosti, a to odpovědnosti za škodu. O škodě lze hovořit v situaci, kdy je škoda způsobena na majetku a je možné ji vyčíslit v penězích. U nemajetkové újmy se odškodňují jako součást náhrady škody (např. bolestné). Z toho tedy vyplývá, že škodu můžeme rozlišovat jako **majetkovou** (tzv. věcnou škodu), dále pak tu, která vznikla **na zdraví**. U škody majetkové rozlišujeme skutečnou škodu a ušlý zisk. U skutečné škody se hodnotí výše skutečně vynaložených nákladů nebo se stanovuje vyčíslením majetkové škody, o kterou byla snížena hodnota věci z původní ceny věci. Ušlý zisk je to, co mohl poškozený získat, kdyby nenastaly takové události, které zapříčinily vznik újmy. Nedošlo tedy k plánovanému ohodnocení činnosti či zhodnocení majetku, které se dalo čekat s ohledem na obvyklý běh událostí.⁴⁰ Judikatura Nejvyššího soudu ve svém usnesení doplňuje, že není dostačující pouhá pravděpodobnost zhodnocení majetku, musí jít o jistý fakt, že kdyby nedošlo ke škodě, dojde k množení majetkových hodnot.⁴¹ Tento judikát bude aplikovatelný i dle úpravy nového občanského zákoníku, jelikož terminologie ušlého zisku zůstává stejná (srov. §2952 občanský zákoník).

Příčinná souvislost mezi protiprávním úkonem a vznikem škody – neprokáže-li se, je odpovědnost za škodu vyloučena.

⁴⁰ HOLUB, Milan, ŠVESTKA Jiří a DVOŘÁK Jan. *Odpovědnost za škodu v právu občanském, pracovním, obchodním a správním: praktická příručka*. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2006, str.17

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.2.2012 sp.zn. 28 Cdo 4931/2009

Zavinění – stejné jako u zavinění definovaného v subjektivní právní odpovědnosti. Jde tedy o vnitřní psychický stav odpovědného subjektu k jeho jednání a následku, tedy újmě kterou způsobí.

Hovoříme-li o zavinění, nemusí jít vždy nutně o situace, kdy zavinění a vznik škody lze přičíst pouze druhé osobě. Buď totiž může být odpovědným subjektem i sám poškozený nebo se může svým jednáním na škodě podílet, pak hovoříme o spoluzavinění. Zavini-li si škodu poškozený sám svým protiprávním jednáním, ponese si její náhradu sám. Pokud však újmu způsobí spoluzaviněním, pak si škodu ponese v takovém rozsahu, v jakém se projevilo jeho zavinění. Tedy v takovém rozsahu v jakém se projevilo jeho jednání. Nezáleží na tom, zda jednáním poškozeného vznikne škoda, či jestli je jeho spoluzavinění projeveno pouze zvýšením způsobené škody. Záleží opět na okolnostech u každého případu, a na posouzení a následné rozhodnutí soudu, který v rozhodování o náhradě škody přihlíží *ex offio* k možnosti spoluzavinění poškozeného, zda se přikloní ke spoluzavinění ve chvíli, kdy škůdce jednal úmyslně a poškozený přispěl ke škodě svou nedbalostí. Z hlediska prevence nezáleží na tom, zda šlo o nedbalostní jednání. Z judikatury vyplývá, že v případě spoluzavinění se bude přihlížet i k příčinné souvislosti a dodržení prevenční povinnosti. Jako příklad uveďme případ, kdy Nejvyšší soud rozhodoval míru spoluzavinění cyklisty u autonehody, při které cyklista utrpěl smrtelné zranění hlavy. Nutno podotknout, že neměl cyklistickou přilbu. Soud tedy stanovil, že z jeho strany došlo k porušení prevenční povinnosti, proto zde bude stanoveno, že škoda vznikla spoluzaviněním poškozeného⁴². Jízda na kole bez ochranné přilby může být posouzena, jako jednání, při kterém může vzniknout nedůvodně újma na životě či zdraví. Nutnost jejího použití vyplývá jak z §2900 občanského zákoníku, tak z předpisů o silničním provozu⁴³. Ten sice stanoví, že je v ČR ze zákona ochranná přilba povinná pouze pro mladší 18ti let,

⁴² rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.6.2012 sp.zn. Cdo 2974/2011, tento rozsudek odkazuje i na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2010 so.zn. 25 Cdo 2258/2008, kdy šlo o stejný případ a soud při stanovení míry spoluzavinění poškozeného vycházel z lékařského posudku, z něhož vyplývá, že 80% cyklistů, kteří (bez užití přilby) utrpěli smrtelná poranění hlavy by přežilo, kdyby přilbu použili. Soud tedy stanovil míru zavinění poškozeného na vzniklé škodě 80% .

⁴³ §58 zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu).

nevylučuje se však aplikace porušení prevenční povinnosti dle občanského zákoníku.

V praxi jsou i případy, které škůdce nemohl ovlivnit, jde kupříkladu o situace, kdy spoluzavinění nese osoba, která není způsobilá k zavinění (například pokud vběhne malé dítě do silnice) a nelze je ani přičítat škůdci k zavinění, pochopitelně se tedy snižuje škůdcova odpovědnost. Jde-li o možnou přičitatelnost škody, hovoříme o spoluúčasti.⁴⁴ Na problematiku spoluzavinění reaguje i PETL, který ve svých člancích uvádí, že lze odpovědnost omezit nebo dokonce vyloučit a to v takovém rozsahu, ve kterém se projevilo spoluzavinění poškozeného. Dále se budou brát v potaz i další příčiny, které by mohli být důvodně považovány nepřičitatelné škůdci. Stejně tak se úprava staví i k náhradě škody, která bude omezena, či vyloučena, pokud z chování poškozené osoby můžeme dovodit snížení odpovědnosti pachatele. Spoluzavinění tedy snižuje vymahatelnou škodu.⁴⁵

Objektivní občanskoprávní odpovědnost za škodu

Objektivní odpovědnost za škodu se používá zejména v případech, kdy není možné předvídat důsledek činnosti (např. v dopravě) a je tím pádem nutná větší ochrana subjektů. Tato odpovědnost je možná pouze v případech, které stanoví zákon. Odpovědnost bez ohledu na zavinění, někdy nazývána taky jako „odpovědnost striktní“ nebo objektivní odpovědnost. Jde o jakýsi systém přičitatelnosti následků škody, což je důležité, především proto, aby nebyly přičteny osobě poškozené, ale původci škody. Tento druh odpovědnosti je tedy odpovědností absolutní povahy, což znamená, že se jí (téměř) nelze zprostit. Liberační důvody se zde omezují pouze na případy zásahu vyšší moci (*vis maior*).

Nejvíce se tato odpovědnost využívá při porušení povinností vyplývajících ze smlouvy. Občanský zákoník totiž klade důraz na důvěru mezi stranami, které mezi sebou uzavřou smluvní závazek. Ten, kdo tedy porušil svou povinnost uloženou smluvním závazkem, či jednal protiprávně tak, že druhé smluvní straně

⁴⁴ KNAPPOVÁ, Marta, Švestka Jiří a DVORÁK Jan. *Občanské právo hmotné*. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha, 2006str.470

⁴⁵ čl. 8:101 Contributory conduct of activity of the victim, Principles of European Tort Law

vznikla škoda, je povinen ji nahradit. Dále se striktní odpovědnost uplatní v „nebezpečných provozech“, tedy v právnem dovolených rizikových aktivitách (nebo provozech). Znamená to, že tyto činnosti představují riziko způsobení majetkové i nemajetkové újmy i v případě, že je dodržena veškerá opatrnost a péče o takový provoz. Újma tedy může vzniknout i bez protiprávního jednání. Objektivně odpovědný pak bude ten, kdo takovou činnost provozuje a má z takové činnosti ekonomický profit. Některé zahraniční úpravy se přiklání k pojetí objektivní odpovědnosti tak, že zatěžují odpovědností toho, kdo je původcem rizika, jde však spíše o teoretickou rovinu. Pojem nebezpečným provoz můžeme chápat stejně, jako jej označuje PETL v ustanovení o abnormálně nebezpečné činnosti⁴⁶ tedy tak, že jde o označení pro činnost, která vytváří předvídatelné nebezpečí škody, je nebezpečná i při dodržení veškeré péče a není předmětem běžného užívání.

V případě objektivní odpovědnosti je možné částečně převést riziko na pojišťovnu, tedy pojištěním případných škod. Do situací, kdy vznikne škoda i bez protiprávního jednání můžeme také řadit škody vzniklé náhodou, tuto situaci nově upravuje i občanský zákoník, který se inspiroval úpravou z r. 1937 a to tak, že stanoví: „*Újmu způsobenou náhodou nahradí ten, kdo dal ze své viny k náhodě podnět, zejména tím, že poruší příkaz nebo poškodí zařízení, které má nahodilě újmu zabránit.*“⁴⁷ Řeší se tedy situace, kdy někdo svým jednáním přispěl ke vzniku škody spolu s působením nahodilé příčiny. Zřejmě jde o to, aby docházelo co nejméně k případům, kdy musí škodu nést poškozený. Ovšem zůstává otázkou, zda se tedy z této úpravy dá hovořit o náhodě, jelikož ze zásady by se mělo vycházet z toho, že za náhodu nikdo neodpovídá.

Prevence škody

Právní úprava také počítá s prevencí škody. Jelikož je kladen důraz na prevenční působení právních norem všeobecně, u institutu odpovědnosti za škodu je tomu právě tak, ne-li více. Je tedy kladen důraz na to, aby ke škodě vůbec nedošlo. Rozeznáváme dva druhy prevence:

⁴⁶ čl. 5:101 Abnormally dangerous activities, Principles of European Tort Law

⁴⁷ §2904 zákon č. 89/2012 občanský zákoník

Generální prevence – obecné předcházení škodám všech fyzických i právnických osob. Jde tedy o uložení nějaké obecné právní povinnosti⁴⁸, která působí vůči všem fyzickým i právnickým osobám a ta spočívá především v tom, aby se každá osoba chovala takovým způsobem, aby sama dbala na předcházení škody, tedy obezřetně a s opatrností, kterou od ní lze objektivně požadovat. Z judikatury, která vycházela z úpravy předchozího občanského zákoníku však vyplývá, že „nikdo nemá povinnost předvídat neomezeně v budoucnu jakýkoliv možný vznik škody. Soudní praxe došla k závěru, že dodržení povinnosti podle §415 počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám znamená v určitém konkrétním případě pečovat i o provedení určitých opatření zamezujících či snižujících možnost např. sesuvu sněhu a pádu ze střechy domu na veřejně přístupná místa. Nebo alespoň na možnost takového nebezpečí v daném místě upozornit.“⁴⁹ Na obecnou prevenci je samozřejmě uplatňována zásada subsidiarity, tedy obecná ustanovení o generální prevenci se užijí, pokud nutnost prevence nevyplývá z jiného (zvláštního) předpisu.

Speciální prevence - je na ni nahlíženo jako na posílení obecné prevence, aby bylo docíleno co nejefektivněji účelu. Speciální prevence, která je jakýmsi opatřením tomu, komu škoda hrozí, sloužícímu k jejímu odvrácení, tedy zabránění nebezpečí vzniku škody, které již reálně hrozí. Ohrožený, kterému hrozí škoda ať na zdraví, majetku či přírodě, má tedy právo nebo spíše povinnost zasáhnout (svépomocí). Zde se uplatní jednání v krajní nouzi či nutné obraně. Zásah však musí být přiměřený hrozícímu nebezpečí, není zde možný exces. Zde se bude samozřejmě každý případ posuzovat individuálně s tím, že se přihlíží jak k jednotlivým okolnostem daného případu, tak k osobě ohroženého, tedy jeho individuální možnosti a zkušenosti. V některých případech byla v občanském zákoníku stanovena povinnost chránit vypůjčenou věc před poškozením, zničením či ztrátou. (např. speciálním ustanovením je povinnost nájemce pečovat o to, aby na pronajaté věci nevznikla škoda)⁵⁰

⁴⁸ §2900 zákon č. 89/2012 občanský zákoník

⁴⁹ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA Jiří a DVOŘÁK Jan. *Občanské právo hmotné. 4.*, aktualiz. a dopl. vyd. Praha, 2006, str.403 - 404,

⁵⁰ ŠVESTKA Jiří, SPÁČIL Jiří, ŠKÁROVÁ Marta, HUMLÁK Milan, *Občanský zákoník: komentář. 1. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2008, str.1048

V případě, že i přes veškerou snahu a provedení všech prevenčních opatření škoda vznikne, může ohrožený – tedy ten, kdo snahu vynaložil, žádat úhradu nákladů, které účelně vynaložil.⁵¹ V případě, že dojde k porušení prevenční povinnosti tím, že někdo (ohrožená osoba, později poškozená) nečinně přihlíží a nesnaží se škodě zabránit nebo alespoň zmírnit následky, můžeme v některých případech hovořit i o jeho účasti na škodě, tedy o určité formu spoluzavinění. Tedy i nemožnost požadovat (plnou) náhradu škody po jiné osobě. Opět s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu.

Dle občanského zákoníku je také prevence možná prostřednictvím soudu. A to v případě, že fakticky hrozí vážná škoda očekávaná od jiné osoby. Ohrožená osoba může žádat soud, aby uložil osobě která nějakým způsobem ohrožuje, povinnost zasáhnout nebo učinit kroky nezbytné k odvrácení hrozící škody. Pochopitelně také aby se zdržel určitého jednání, které mohlo tuto škodu vyvolávat. Soud nejčastěji vydá předběžné opatření. Soud také může zasahovat v situacích, kdy již bylo právo porušeno a takový zásah trvá. Což provede tím, že uloží povinnost se takového jednání zdržet. Uplatňovat soudní ochranu nelze, jde-li o činnost, která sice obtěžuje nějakou osobu a zasahuje do jejích práv, ale je vykonávána na základě úředního povolení a v jeho mezích.⁵²

Okolnosti vylučující protiprávnost / odpovědnost

Okolnosti vylučující protiprávnost jsou případy, při kterých sice dojde k porušení právního předpisu či povinnosti vyplývající z jiného závazku. Nicméně za podmínek, které z takového jednání dělají jednání společensky neškodlivé a tudíž nemůže naplnit znaky protiprávnosti. Jde o případy, které se nazývají okolnosti vylučující protiprávnost. Občanskoprávní úprava je zde dotčena trestněprávní úpravou ze které vychází, nicméně jejich úpravu nalezneme přímo i v občanském zákoníku.

⁵¹ stejně tak u případů jednatelství bez příkazu, kde v § 742 bylo stanoveno, že: „*Obstará-li někdo, aniž je k tomu oprávněn, cizí záležitost, aby odvrátil hrozící škodu, je ten, jehož záležitost byla obstarána, povinen nahradit jednatelem bez příkazu nutný náklad, i když se výsledek bez zavinění jednatelství nedostavil.*”

⁵² KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA Jiří a DVOŘÁK Jan. *Občanské právo hmotné*. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha, 2006, 612 s., str.410

Výkon práva či nějaké právní povinnosti - každý, kdo disponuje určitým právem je oprávněn jej vykonávat. Pokud jím tedy způsobí někomu újmu, nemá povinnost ji hradit. Což samozřejmě neplatí při úmyslně způsobené škodě či rozporu chování s dobrými mravy a zakazuje se zasáhnout do oprávněných zájmů. Výkonu svého práva se lze domáhat i soudně.⁵³ Stejně tak ten, jenž má k takové činnosti, která vyplývá ze zákona právo. Bývá přisuzováno určitému povolání.

Svépomoc - i tak je ale nutné, aby bylo dodrženo, co zákon stanoví, jako podmínky pro vyloučení protiprávnosti činu. Svépomoc je obecně stanovena tak, že si každý může ke svému právu pomoci sám, pokud je ohroženo a „*Jestliže hrozí neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může jej ten, kdo je takto ohrožen, přiměřeným způsobem sám odvrátit a to úsilím a prostředky, které se osobě v jeho postavení a vzhledem k situaci jeví jako přiměřené.*“⁵⁴

Jednání v nutné obraně - (§2905) Jde o jednání které zabraňuje nějakému bezprostřednímu zásahu či útoku, který by způsobil nepříznivé následky. Jde o úkon, který je protiprávní (nejedná se tedy např. o úřední zásah) a směřuje proti vztahům, které jsou chráněny normami občanského práva (zejména majetek, zdraví, občanská čest či jiným občanskoprávním zájmům). Takový útok může odvracet kdokoli, ne pouze ten proti komu je bezprostředně mířen a za škodu, kterou útočníkovi způsobí není odpovědný. Obrana však nesmí být nepřiměřená útoku. Ale na rozdíl od jednání v krajní nouzi, není s obranou nutné vyčkávat až do doby kdy útok začne, jeli zřejmé, že se k němu skutečně schyluje a následek nutné obrany nemusí být menší nebo stejný, jaký hrozil z útoku. Není zde ani podmínka pasivní obrany, tedy pouhého odvracení útoku, ale nesmí dojít k excesu, kdy by šlo o zjevně nepřiměřené chování.⁵⁵ Tento institut zůstal v nové úpravě občanského zákoníku beze změn.

Jednání v krajní nouzi - (§ 2906) Aby bylo možné kvalifikovat takové jednání tak, je nutné, aby se jednalo o přímo hrozící nebezpečí, obvykle vyvolané

⁵³ HOLUB, Milan, ŠVESTKA Jiří a DVOŘÁK Jan. *Odpovědnost za škodu v právu občanském, pracovním, obchodním a správním: praktická příručka*. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2006, str.15

⁵⁴ §14 odst. 1,2 zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

⁵⁵ srov.§29 zákon č. 40/2009 trestní zákoník

přírodními silami či jinou událostí (např. někým poštvané zvíře). Další podmínkou je, aby takové nebezpečí nevyvolal sám poškozený. Občanský zákoník ve svém ustanovení stanoví stejnou definici, jako ji pro krajní nouzi stanoví trestní zákoník⁵⁶. Z ustanovení OZ je tedy zřejmé, že pokud někdo jednáním v krajní nouzi způsobí škodu, není za ni odpovědný. Odpovědný by byl pochopitelně ten, kdo nebezpečí proti kterému se zasahuje, sám vyvolal (stejně tak tomu bude i u nutné obrany). Jsou případy, kdy nelze hovořit o krajní nouzi, i ve chvíli kdy byly naplněny stanovené podmínky, ale jde o osobu, která je povinna nebezpečí snášet z výkonu svého povolání, tedy např. hasič, záchranář, či voják. Jinak může zasáhnout kdokoli. Nutný je také předpoklad, že nebezpečí nešlo zabránit jinak. Na rozdíl od nutné obrany zde nesmí dojít k tomu, aby vznikla stejná (pochopitelně tedy ani větší) škoda, než by vznikla hrozícím nebezpečím.

Občanský zákoník stanoví, že ten, kdo odvracel nebezpečí či útok má nárok na náhradu nákladů, které při tom vynaložil, stejně tak i újmy, kterou utrpěl. Stanovuje se však, pouze v rozsahu, který je přiměřený tomu, co se mu podařilo odvrátit.⁵⁷ Stejně tak nová úprava přidává termín *omluvitelné vzrušení mysli*, které znamená omluvitelnost chování, které přesáhne určitou nutnou míru (exces). Neplatí to však paušálně na každý případ. Ale pokud tedy někdo při snaze uhasit oheň ve svém bytě vytopí byty ostatní (a taková míra nebyla nutná) lze to v některých případech omluvit vzrušením mysli při jednání v krajní nouzi. Přihlíží se tedy k tomu, jak danou situaci, v daný okamžik vnímala osoba, která jednala.

1.6.2 Odpovědnost za vady

Odpovědnost za vady se s účinností nového občanského zákoníku sjednocuje, dříve byla upravena, jak v zákoníku občanském, tak v obchodním. Jak říká důvodová zpráva, úprava této problematiky byla převzata ze zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku. Co se týče odpovědnosti za vady můžeme ji charakterizovat podobně jako odpovědnost za škody, a to jako míru nutného chování subjektu, které je ukládáno objektivním právem a tím je také vynucováno. Nový občanský zákoník se uchyluje ke změně pojmu

⁵⁶ §28 zákon č. 40/2009 trestního zákoníku, srov. Taktéž §2 odst.2 z. č.200/1990 Sb., zákon o přestupcích

⁵⁷ §2909 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

„odpovědnosti za vady“ k pojmu novému „povinnosti z vadného plnění“. V tomto případě vzniká právní vztah mezi subjektem, který poskytuje určitou věc za úplatu a subjektem, který věc přijímá. Lze to nazvat vztahem závazkovým. Protiprávnost zde vzniká dodáním vadné věci a v tomto okamžiku vzniká povinnost z vadného plnění. Hovoříme tedy jak o nové povinnosti pro dodavatele, tak o novém právu pro poškozeného. Jde například o opravení věci, poskytnutí slevy či výměnu věci vadné, za věc bez vadnou.

Povinnost zaniká, až jako řádně splněná. V případě vady tedy povinnost trvá a oprávněnému vznikne právo z vadného plnění (v případě, že neodstoupí od smlouvy)⁵⁸. Ke splnění závazku dojde až uspokojením práv z vadného plnění. „*Odpovědnost za vady z praxe často a nepřesně označuje jako zákonná záruka, či zákonná odpovědnost*“⁵⁹. Věc trpí vadami pokud jí jsou přisuzovány vlastnosti, které nemá. Dále pokud jde o zamlčení byť zanedbatelných či obyčejných závad. Stejně tak jde-li o zcizení věci, která již není nebo jde o věc cizí. Odpovídat a tedy povinnost z vadného plnění bude mít i ten, kdo poskytuje věc za úplatu a předstírá, že lze věc užívat pro některou z činností, ale vyjde najevo opak. Lze usoudit, že u zmíněné odpovědnosti hovoříme o vadách jak faktických, tak právních. V situaci, kdy sice lze rozpoznat, že jde o vadu, avšak nelze zjistit její obsah, jde o vadu skrytou.⁶⁰ Jde především o ochranu slabší strany, tedy spotřebitele.

Vznik povinnosti z vadného plnění (odpovědnosti) je spojen s okamžikem, kdy nastane dodání vadného plnění. Což znamená, že nebezpečí škody na věci přejde na příjemce. Tím mu vzniká právo z vadného plnění, a to i když se vada projeví až v budoucnu. Vznikají tedy nová práva a povinnosti z této odpovědnosti. V případě, že jde o vady vzniklé na díle, pak občanský zákoník stanoví v §2617, že má-li dílo vady při předání zakládá povinnost zhotovitele z vadného plnění. Ale přejde-li nebezpečí škody na objednatele později,

⁵⁸ TOMSA, Miloš. *Obsah smluvních závazků a jejich splnění podle nového občanského zákoníku*. Obchodní právo. 2012, roč. 21, č. 7-8, s. 242-249, S. 248

⁵⁹ BEJČEK, Josef. *Kupní smlouva v úpravě obchodního zákoníku*. In: BEJČEK, Josef; ELIÁŠ Karel a RABAN Přemysl. *Kurs obchodního práva: obchodní závazky*. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. 542 s. ISBN 978-80-7400-337-0. S. 272.

⁶⁰ BREJCHA, Aleš. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu*. Vyd. 1. Praha: CODEX Bohemia, 2000. ISBN 80-859-6392-2.

rozhodující je doba, kdy k přechodu došlo. Právo z vadného plnění má objednatel po uplynutí této doby, pokud zhotovitel porušil svou povinnost a tím vadu způsobil – toto lze považovat za platné kromě smlouvy o dílo i u smlouvy kupní.

Aby bylo možné uplatnit právo vzniklé z vadného plnění, musí poškozený vadu označit, popsat jakým způsobem se projevuje a učinit oznámení zciziteli a to bez zbytečného odkladu. Za objektivní lhůtu lze považovat šest měsíců od převzetí vadného plnění, objeví-li se vada do této doby, platí domněnka, že bylo plnění vadné od počátku. U vad skrytých, tedy těch které není možné zjistit při prohlídce při převzetí, je nutné takové oznámení učinit nejpozději do dvou let od převzetí. Přesněji řečeno jde o lhůtu stanovenou 24 měsíci. Z nové úpravy také vyplývá, že zjevné vady, které jsou patrné již při předání (nebo se objeví při běžně prováděných zkouškách výrobku) je nutné uplatnit ihned při převzetí, později k nim nemůže být přihlíženo. V případě, že by nebyla vada řádně označena, nelze se dovolávat práva z odpovědnosti za vadu.

Vady faktické jsou takové vady, které spočívají v nedostatku smlouveného množství, jakosti či provedení, stejně tak pokud bylo dodáno jiné zboží či s jinými doklady o užívání věci. Věc také musí odpovídat účelu patrnému ze smlouvy či jinak obvyklému. Povinnost z vadného plnění zde tedy vznikne i v případě bezvadného dodání – a to tedy ve zmíněném případě dodání jiné, než sjednané věci. Vady množstevní spočívají v dodání jiného, než ujednaného množství. V určitých případech je stanovena možná tolerance (smluvní či zákonná), která však nesmí přesáhnout 5% procent určeného množství. U vad v jakosti a provedení jsou vady spatřovány v nedodání zboží takové jakosti, jaké bylo ujednáno. Není-li jakost ujednána, za bezvadné plnění se považuje plnění ve střední jakosti.

Vady právní nový občanský zákoník definuje právní vady v §1920 tak, že jde o vadu plnění, k němuž uplatňuje právo třetí osoba, ledaže o takovém omezení nabyvatel ví nebo vědět musel. O právní vadě nelze hovořit, pokud právo třetí osoby je obsahem smlouvy, či to lze vyčíst z některého z veřejných seznamů (např. katastr).

1.6.3 Odpovědnost z prodlení

Odpovědnost z prodlení je dalším druhem občanskoprávní odpovědnosti a institutem práva závazkového. Právní vztah, který vyplývá z prodlení, což znamená nesplnění povinnosti vzniklé ze závazku (dluhu). Tento vztah má odpovědnostní povahu. Nový občanský zákoník přebírá úpravu těchto vztahů z obchodního zákoníku. Před účinností nového občanského zákoníku se postupovalo ve vztazích mezi nepodnikateli dle občanskoprávní úpravy a v případě podnikatelů dle obchodně právních norem. Nyní dochází tedy ke sjednocení úpravy v jednom kodexu. Odpovědnost z prodlení tedy vzniká, pokud není řádně a včas splněn závazek na straně dlužníka, nebo jej věřitel plně neakceptoval. Může tedy vzniknout na obou stranách.

Prodlení dlužníka nastává v situaci, kdy dlužník svůj dluh neplní řádně a včas. V tomto případě vznikají věřiteli práva jednak na odstoupení od smlouvy (na základě zákona – stanoví-li náhradní lhůtu k plnění, která marně uplyne, či na základě smluvených podmínek). A stejně tak může požadovat smluvní pokutu, byla-li ujednána. Věřitel může požadovat po dlužníkovi i náhradu škody (dle ustanovení o náhradě škody), která mu vznikla tím, že dlužník neplnil řádně a včas. Pokud je dlužník v prodlení s plněním věci, je odpovědný i za nahodilou zkázu věci – což neplatí v případě, že lze prokázat, že by ke zkáze došlo i kdyby plnil řádně a včas. V prodlení se dle obchodního zákoníku ocital i dlužník, který poskytl plnění vadné.⁶¹ Nyní však dochází k modifikaci právního vztahu, kdy věřiteli vzniknou práva z odpovědnosti za vady. Pokud tedy hovoříme o vadném plnění, jde o situaci, kdy věřitel (vadné) plnění přijal, což nyní znamená, že se dlužník do prodlení nedostává, nastoupí práva z vadného plnění. Jestliže věřitel splnil všechny své smluvní i zákonné povinnosti a dlužník je v prodlení s peněžitým plněním, pak po něm může věřitel požadovat zaplacení úroku z prodlení, který lze požadovat od okamžiku, kdy mělo být řádně splněno. Výše úroku se určuje vládním nařízením nebo si jej mohou obě strany smluvně ujednat. Pokud nedojde k žádnému ujednání, platí pro ně zákonná úroková sazba. Díky sjednocení úprav tato možnost i v občanskoprávních vztazích. Nyní v této oblasti platí stejná pravidla pro občanskoprávní i obchodní vztahy. V případě, že by byly

⁶¹ PELIKÁNOVÁ, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl. 2. vydání. Praha: Linde, 1998, s. 269 a 387.

sjednané úroky příliš vysoké a tzv. hrubě nespravedlivé, může se dlužník domáhat neúčinnosti takového ujednání u soudu.

Prodlení věřitele je možné stejně, jako prodlení dlužníka a to nastává v okamžiku, kdy nepřijme plnění, které mu je řádně nabídnuto či neposkytl potřebnou součinnost, která je potřebná ke včasnému plnění dlužníka. Pak věřitel ponese odpovědnost za náklady dlužníka, vzniklé nemožností plnit. Je-li předmět plnění věc a způsobil-li prodlení věřitel, přechází na něho odpovědnost za vady na věci. Zákon přímo říká, že dlužník se sice pojmově ocitne v prodlení v důsledku prodlení věřitele, ale nebude za něho odpovědný.⁶² Stejně jako u dlužníka má věřitel možnost soudně se dovolávat neúčinnosti ujednaných úroků, a to v takových případech, kdy jsou sjednané úroky příliš nízké a výrazně odchylené od úroku, který stanoví zákon a mohli by poškozovat či zhoršovat postavení věřitele aniž by k tomu byl spravedlivý důvod pro takové odchylení. Místo takto zrušených sazeb se stanoví sazba daná zákonem, pokud soud nerozhodne dle svého uvážení jinak. Dlužník je také oprávněn odstoupit od smlouvy, jestliže ze strany věřitele došlo k prodlení a tím k závažnému porušení smluvních povinností.

1.6.4 Bezdůvodné obohacení

Jde o právní institut, který je upraven v části čtvrté, jako obsah relativních majetkových práv v hlavě IV. závazky z jiných právních důvodů. Jde o právní vztah, který obsahuje povinnosti, které vedou k nápravě důsledků vzniklých tímto obohacením. Jeho účel je tedy reparační. Vždy se jedná o majetkový prospěch jednoho subjektu na úkor druhého, kterému tím vznikne újma. Předchozí občanský zákoník⁶³ nejprve definoval bezdůvodné obohacení, jako neoprávněný majetkový prospěch. Za neoprávněný majetkový prospěch se považovalo jednak majetkový prospěch získaný bez právního důvodu, stejně tak majetkový prospěch z právního důvodu, který odpadl nebo v případě plnění z neplatného právního důvodu. Dá se však říci, že tato změna byla spíše terminologická, jelikož mu i nadále bylo přisuzováno, že jde o závazek odpovědnostního charakteru a vztah z něho vzniklý byl považován za vztah odpovědnostní. Proto byl tento institut

⁶² ŠILHÁN, Josef. *Několik poznámek k pojmu prodlení v NOZ* [online]. 2013 [cit. 2014-03-11]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_8674/nekolik-poznamek-k-pojmu-prodleni-dluznika-v-nobcz.aspx#10

⁶³ zákon č.40/1964 Sb., občanský zákoník

obsažen v šesté části občanského zákoníku, která řešila problematiku odpovědnosti za škodu a za neoprávněný majetkový prospěch. K odpovědnosti za neoprávněný majetkový prospěch byly také připojeny případy, kdy někdo užíval či si přisvojil věc opuštěnou, tedy takovou jejíž majitel nebyl znám. Mezníkem pro chápání toho institutu byla novela občanského zákoníku č. 509/1991 Sb., kdy došlo ke změně tohoto institutu z „neoprávněného majetkového prospěchu“ na „bezdůvodného obohacení“. Což znamenalo, že závazky vyplývající z bezdůvodného obohacení se nepovažovali za odpovědnostní vztah, nýbrž za vztah vznikající jako mimosmluvní závazek. Také bylo upuštěno od úpravy užívání nalezených věcí či přisvojení si věcí bez majitele, které občanský zákoník již upravoval ve své jiné části.

Nová úprava přidává ještě ustanovení o obohacení bez spravedlivého důvodu, což bude zřejmě úzce souviset s otázkou dobrých mravů a uvážení bude ponecháno na soudu. Lze zmínit příklad, kdy je dáno číšníkovi v restauraci spropitné. Je jisté, že zde není dán žádný právní důvod, nicméně je to považováno za spravedlivé z jeho strany, neměl by tedy povinnost jej vydat, jako bezdůvodné obohacení.⁶⁴ Stejně tak je do bezdůvodného obohacení počítáno se situací, kdy někdo plnil za toho, kdo plnit měl. Skutkové podstaty jsou vyčteny pouze demonstrativně.

Občanskoprávní teorie se zabývá již velmi dlouho názorovým rozporem ohledně bezdůvodného obohacení. Zda jej považovat za vztah odpovědnostní či za zvláštní závazkový vztah, jehož existence se s občanskoprávní odpovědností neztotožňuje. Tyto rozpory možná pramení z historického vývoje bezdůvodného obohacení a názorové rozpory na definici občanskoprávní odpovědnosti. Dříve se vycházelo z mínění, že bezdůvodné obohacení (tedy neoprávněný majetkový prospěch) založilo nový vztah jehož obsahem byla nová (odpovědnostní) povinnost, která znamenala sankci pro toho, kdo se obohatil. Sankce byla spatřována ve vydání neoprávněně získaného prospěchu nebo povinnosti nahradit újmu poškozenému penězi. Šlo především o to, že pokud se někdo neoprávněně obohatil, bylo to považováno za protiprávní jednání, jelikož došlo k porušení obecné povinnosti, kterou zakládal §415 (předchozího) občanského zákoníku,

⁶⁴ *Náhrada újmy a bezdůvodné obohacení* [online]. 2013 [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/nahrada-ujmy/konkretni-zmeny/bezduvodne-obohaceni/>

kteřá stanovila nutnost chování, aby nikomu nevznikal majetkový prospěch na úkor jiného. Což naplňovalo podmínku protiprávnosti, která odpovědnost v občanském právu zakládala.

Pozdější pojem bezdůvodného obohacení však přistoupil k pojetí mimo občanskoprávní odpovědnosti. Důvod byl spatřován v tom, že při bezdůvodném obohacení vzniká ze zákona nový zvláštní závazkový právní vztah (kvazidelikt).⁶⁵ Zdůvodnění můžeme spatřovat i v dřívějším pojetí občanskoprávní teorie, kdy byla odpovědnost spatřována v sekundární povinnosti, tedy že vznikala až jako sankce za porušení povinnosti. Proto bylo obtížné „vtěsnat“ nutnost vydání bezdůvodného obohacení do sankce, jako postihu pro toho, kdo se obohatil. Proto byla-li občanskoprávní odpovědnost jako sankce, která nutně předpokládala protiprávní úkonu není možné závazek z bezdůvodného obohacení hodnotit, jako závazek odpovědnostní. Více vhodné tedy bude jej řadit pod skupinu zvláštních mimosmluvních závazků (jak stanovil §480, předchozího občanského zákoníku).⁶⁶

Hovoříme tedy o zaviněném (protiprávním) jednání. Nejvyšší soud však konstatoval, že předpokladem bezdůvodného obohacení není protiprávní úkon toho, kdo se obohatil a ani jeho zavinění, ale objektivně vzniklý stav obohacení se, k němuž došlo takovým způsobem, který neuznává náš právní řád.⁶⁷ Samozřejmě, že k bezdůvodnému obohacení může dojít i způsobem protiprávním a to např. v situaci, kdy dojde k plnění z nepoctivých zdrojů. Nicméně bezdůvodné obohacení nemusí nutně vzejít pouze z lidského jednání, nýbrž i v následku právní události. Rozhodné proto je, zda objektivně nastal protiprávní stav „bezdůvodné obohacení“. Pak by bylo možné se uchýlit ke srovnání s objektivní odpovědností. Při tomto srovnání vyvstává otázka, zda vyřazení bezdůvodného obohacení „mimo odpovědnost“ bylo vhodným řešením. Z pohledu Judikatury je hodnocení povahy bezdůvodného obohacení také nejasné. Z usnesení Nejvyššího soudu ČR z r.2012 vyplývá, že bezdůvodné obohacení je

⁶⁵ ŠVESTKA J. Občanské právo hmotné svazek II., Praha: Codex Bohemia, 1988, s.437

⁶⁶ KORECKÁ, V. Bezdůvodné obohacení podle novely občanského zákoníku. Právo a zákonnost, 1992, č. 8, str.458-459

⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1208/2000; obdobně Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3545/2009

ze své povahy právním vztahem subsidiárním. Tedy bude z něho možné uplatnit nárok, pokud není možné jej uplatnit z jiného zákonného ustanovení. Sám Nejvyšší soud zde však k bezdůvodnému obohacení říká: „...nárok z odpovědnosti za bezdůvodné obohacení (jen jsou-li splněny předpoklady pro vznik této odpovědnosti), může být opodstatněn toliko tehdy, jestliže povinnost vydat přijaté plnění neupravuje jiný právní titul. Například odpovědnost za náhradu škody“.⁶⁸ Tímto usnesením tedy potvrzuje subsidiární povahu bezdůvodného obohacení, které se uplatní i dle nové úpravy, tedy dle §2991 a násl. občanského zákoníku. Nutno však podotknout, že sám Nejvyšší soud hovoří o odpovědnosti za bezdůvodného obohacení.

Nový občanský zákoník řadí bezdůvodné obohacení do části čtvrté, pojmenované Relativní majetková práva, v hlavě IV. nazvané Závazky z jiných právních důvodů. Z čehož se dá dovodit, že nepůjde tedy o závazky z deliktů či kontrakní závazky. Zůstalo se tedy u pojmu bezdůvodné obohacení. Dle judikatury, která vychází ještě ze staré úpravy občanského zákoníku ale můžeme konstatovat, že se v chápání institutu bezdůvodného obohacení nic nemění. Dle rozsudku Nejvyššího soudu ČR⁶⁹ bylo bezdůvodné obohacení bráno jako závazek (dle ustanovení §489 předchozí občanského zákoníku), ze kterého vznikají práva (ochuzenému na navrácení předmětu bezdůvodného obohacení) a povinnosti (obohaceného, tento bezdůvodný majetkový prospěch vydat). Bezdůvodné obohacení můžeme také určit, jako případ, kdy dojde k plnění, při kterém dojde v majetku osoby buď ke zvýšení aktiv nebo snížení pasiv. Tento záměr se uplatní i dle nového občanského zákoníku, kde je chápáno stejným způsobem dle §2991. Je stanovena obecná skutková podstata, kterou dotváří demonstrativní výčet. Zavádí se pojem „spravedlivý důvod“.

Vydání bezdůvodného obohacení

Co se týká bezdůvodného obohacení, je zde počítáno s povinností vydat to, o co se dotyčný obohatil bez spravedlivého důvodu a způsobil tak újmu jinému. Což je stejné při vzniku škody a následném nároku na náhradu škody. Avšak ve vztahu k náhradě škody je bezdůvodné obohacení subsidiární. Základním

⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.ledna 2012, sp. Zn. 21 Cdo 4533/2010

⁶⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.1.2012 sp.zn. 28 Cdo 4740/2010

principem je tedy stanovení povinnosti vydání bezdůvodného obohacení. Bezdůvodným obohacením je proto situace, kdy někdo získá majetkový prospěch bez právního důvodu, pokud právní důvod odpadl, protiprávním použitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno to, co měl po právu plnit sám.⁷⁰ Rozlišuje se však, zda dotyčný subjekt nabyt obohacení v dobré či zlé víře. Bylo-li nabyto (nějaký majetkový prospěch) v dobré víře, bude obohacený vydávat pouze to, co vlastní v době kdy je žádáno o vydání. Lze tedy vydat i méně, než bylo nabyto.

V případě, že obohacený již není majitelem majetku či majetkové hodnoty o kterou se obohatil, pak buď vydá peněžitou náhradu nebo to, co za ni popř. utřžil. Pokud je již věc zničená či ji nabyvatel v dobré víře nevlastní (ale neobdržel za ni žádný peněžit prospěch), nelze po něm nic požadovat. Výjimky lze spatřit v případech, kdy by tímto nastal stav odporující dobrým mravům. Opačný případ pak nastane v případě, že se někdo neobohatil v dobré víře.⁷¹ Tedy ten kdo se obohatil záměrně či vědomě, musí vydat vše, co získal v okamžiku obohacení včetně plodů a užitků.

⁷⁰ §2991 zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

⁷¹ GAJDOŠ, Ján. *Bezdůvodné obohacení v NOZ* [online]. 2014 [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/bezduvodne-obohaceni-v-noz-93471.html>

4. Právní úprava občanské odpovědnosti

Občanskoprávní odpovědnost v systému právní odpovědnosti chápeme jako jednu z forem právní odpovědnosti. Jak bylo řečeno, tak odpovědnost nalézáme ve všech právních odvětvích, jak v soukromoprávní, tak ve veřejnoprávní oblasti. Právní odpovědnost, je stejně chápána ve svém základu v obou oblastech stejně, především pro podporu právní jistoty. Chápeme ji tedy, jako vzniklý následek protiprávního jednání, který nastává až po takovém jednání, kterým se způsobí újma.⁷² Jedním jednáním je možné naplnit více odpovědností z různých odvětví právního řádu. Poruší-li osoba primární povinnost a naplní tak trestněprávní odpovědnost, není vyloučeno, že může dojít i k naplnění např. občanskoprávní odpovědnosti. Pokud tedy osoba spáchá protiprávní čin a bude za něho postihnuta trestním právem, tedy trestněprávní odpovědností, může ji zároveň postihnout občanskoprávní odpovědnost v podobě náhrady škody. Jde o komplementaritu odpovědnosti. Jde především o co nejúčinnější zajištění právní ochrany poškozených osob. V občanskoprávní odpovědnost je v systému právní odpovědnosti nejširším rozsahu, jelikož pojme i např. odpovědnost morální či politická.

1.7 Právní úprava do roku 2013

Právní úprava odpovědnosti v občanském zákoníku do konce r. 2013 vycházela odpovědnost z určitého „trialismu“. V soukromém právu ji upravoval jak zákoník občanský, obchodní tak i zákoník práce. To znamená, že záleželo na tom, ve které právní normě byla obsažena povinnost. Pak se muselo přihlížet pochopitelně k tomu ze kterého režimu vychází nárok na náhradu škody. Pokud šlo o odpovědnost z porušení smlouvy, pak se muselo přihlédnou tak tomu, jakému zákonu je smlouva podřízena. Popřípadě kdo povinnost porušil (např. je-li podnikatelem aby bylo možné použít obchodní zákoník – jemuž je podřízena smlouva). Nový občanský zákoník však již nepřihlíží k tomu, jaký „druh“ škody má být nahrazován či kdo jej způsobil. Jelikož přináší jednotná pravidla. Nicméně rozlišuje zda byla škoda způsobena porušením povinnosti vyplývající ze smlouvy

⁷² srov. trestní odpovědnost, hlava II zákon č.40/2009 trestní zákoník

či porušením povinnosti zákonné.⁷³ Také jde o to, aby byla poškozeným zákonem poskytnuta dostatečná ochrana.

Odpovědnost v občanskoprávní úpravě do r. 2013 spočívala v opačné teorii odpovědnosti, než ze které se snaží vycházet nový občanský zákoník. Odpovědnost byla považována za sekundární právní povinnost, která vznikne subjektu, který porušil povinnost primární, takové která pro něho vyplývala ze zákona či jiné právní skutečnosti, např. smlouvy. Pokud tedy k žádnému porušení nedošlo, odpovědnost vůbec nevznikala. Když tedy vznikla, tak jako sankční následek, který upravoval předchozí občanský zákoník např. v §499 jako povinnost odstranit vady, v § 365 zaplatit částku z prodlení, poskytnou přiměřené zadostiučinění obsahoval § 13 a 19b či nahradit vzniklou škodu v §420 a násl. Z tohoto principu vychází i nová úprava.

Co se týče odpovědnosti za škodu, byla upravena primárně v části šesté, kde byla upravena jak odpovědnost obecná, tak zvláštní. Stejně tak byla i v jiných částech občanského zákoníku, např. v části osmé, která upravovala odpovědnost, která souvisela se vzniklým závazkovým vztahem. Stejně tak ji bylo možné nalézt v obchodním zákoníku, tyto dvě úpravy se vzájemně doplňovaly. Např. u zmíněné odpovědnosti vyplývající z porušení závazkového vztahu byla úprava v občanském zákoníku úpravou obecnou vůči úpravě v obchodním zákoníku, kde byla úpravou zvláštní. Byly však i případy, kdy docházelo k opačnému případu aplikace práva, např. u odpovědnosti způsobené provozní činností fyzických i právnických osob byla uplatňována úprava odpovědnosti za škodu v občanském zákoníku. Speciální úprava se vyskytuje i v zákoníku práce a dalších předpisech, upravuje především případy odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, či nesprávným úředním postupem. Tyto speciální případy odpovědnosti zůstaly i nadále upraveny zvlášť ve zvláštních předpisech.

U odpovědnosti za vady, jako dalších druhů odpovědnosti se občanský zabýval odpovědností za vady plnění ve spojitosti s úpravou právních vztahů. Upravoval tuto problematiku na více úrovních, jednak obecnou odpovědnost za vady, což se vztahovalo k přenechání věci za úplatu (jednalo se o objektivní

⁷³ ELLÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 315 s, str.258*

odpovědnost). Dále odpovědnost za vady pro oblast kupních smluv a speciální úprava pro odpovědnost za vady zboží prodaného v obchodě. Uskutečnění práva z odpovědnosti za vady se lišila dle toho zda šlo o vady odstranitelné, či neodstranitelné. V prvním případě, kdy šla věc řádně používat i s vadami, bylo možné domáhat se slevy z ceny či opravy věci. Ale byla zde podmínka, že bylo-li vad více, než 3 (ač odstranitelných), platilo, že jde o neodstranitelnou vadu. Stejně tak u případu, kdy oprava výrobku přesáhla 30 dní, či byla 3x bez úspěchu opravována. U druhého případu, tedy byla-li vada neodstranitelná a věc se řádně užívat nedala, bylo možné domáhat se zrušení smlouvy či výměny věci. V případě odpovědnosti za škodu, která vznikla na zdraví či věci další se uplatňovala dle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku⁷⁴.

U odpovědnosti z prodlení si v občanskoprávních vztazích nebylo možné ujednat výši úroku z prodlení smluvně. Platilo pouze stanovení zákonným předpisem. Občanský zákoník stanovoval, že má věřitel právo od dlužníka vyžadovat vedle plnění úroky z prodlení, stejně tak jako bylo možné požadovat ještě další peněžitou sankci a to sice poplatek z prodlení. Poplatek z prodlení se využíval pro oblast spojenou s prodlením na pronájmu bytů a nebytových prostor a to namísto úroku z prodlení (nastupuje 6. den prodlení placení) a výši poplatku z prodlení si nebylo možné smluvit – což nebylo v předchozí občanskoprávní úpravě možné ani u úroků. Zákon stanovil, že výši úroku i poplatku z prodlení stanoví prováděcí předpis.

U náhrady škody se upřednostňovala náhrada v penězích. Kromě škody na majetku vznikal i nárok na náhradu škody při narušení osobněprávních vztahů. Co se tedy týče újmy nemajetkové, bylo přesně stanovena částka, která se vyplatí ve kterém odškodňování, tedy pro který případ. Např. byla vyčíslena tzv. „hodnota lidského života“, kdy zákon stanovil, že při úmrtí lze odškodnit do výše 85-240 tisíc korun a to podle stupně příbuzenského vztahu.

Rozsah a náhrada za újmu na zdraví určoval §442 OZ společně s „bodovou vyhláškou“ ministerstva zdravotnictví. Která na jmenovitě určené případy stanovila přesné částky. Respektive byl každému případu stanoven počet bodů,

⁷⁴ zákon č.59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobeno vadou výrobku, ve znění pozdějších předpisů

příčemž jeden bod znamenal 120 Kč. Což bylo jak pro újmu na zdraví, tak i v případech ztížení společenského uplatnění. Vyhláška také stanovila, že ve zvlášť výjimečných případech, hodných zvláštního zřetele bylo možné, aby soud náhradu podle této vyhlášky přiměřeně zvýšil⁷⁵. Pro představu bych uvedla pár příkladů. U újmy na zdraví: zlomenina dolní čelisti 20b. tedy 2.400 Kč, těžký otřes mozku 60b. tedy 7.200 Kč, amputace dolní končetiny 2000b. tedy 240.000 korun. U ztížení společenského uplatnění pak např. ztráta vlasů úplná (po skalpací) u muže 150b. tedy 18.000 Kč, u ženy 450b. tedy 54.000 Kč.⁷⁶

V případě zdravotní újmy, tedy v souvislosti se škodou na zdraví a životě bylo možné (a zůstane možné i nadále) požadovat náhradu za:

- Ztrátu na výdělku po dobu a po skončení pracovní neschopnosti
- Ztrátu na důchodu
- náklady na léčení, náklady za pohřeb
- odškodnění bolesti a zhoršení společenského uplatnění
- jednorázové odškodnění pozůstalých a náklady na výživu pozůstalých

1.8 Úprava od r. 2014 (nový občanský zákoník)

Občanský zákoník, který je účinný od ledna 2014 je komplexně novou úpravou nikoli pouze novelizací. Co se týká odpovědnosti, přináší mnoho podstatných změn a novinek a dá se říci, že byla spojena do jednoho zákoníku odpovědnost jak občanská i obchodní. Občanský zákoník reaguje především na nové trendy ve společnosti a snaží se přizpůsobit novým směrům, které ovlivňují především snahy evropských komisí o sjednocení nebo lépe řečeno o co největší přiblížení jednotlivých úprav v evropských zemích. Občanský zákoník je velkou měrou ovlivňován především (již zmiňovanými) *Principy evropského deliktního práva* (PETL), ale jeho inspiraci lze spatřovat i v ostatních moderních,

⁷⁵ vyhláška č.440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, jak vyplývá ze změn provedených vyhláškou č.50/2003 Sb.,

⁷⁶ příloha č.1, 2 k vyhlášce č.440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, jak vyplývá ze změn provedených vyhláškou č.50/2003 Sb.,

evropských kodexech, či např. v *Návrhu společného referenčního rámce evropského smluvního práva (SRR)*. Také se dá říci, že se snaží být objektivnější a spravedlivější co se týká úpravy vztahů mezi škůdci a poškozenými.

1.8.1 Nové názvosloví a vymezení termínu újma

Důležitou změnou, která přichází spolu s občanským zákoníkem je pojem „újma“, který nahrazuje používaný pojem „škoda“, jde především o snahu více reflektovat i nemajetkovou újmu. Dá se říci, že byl i rozšířen okruh případů, kdy lze požadovat satisfakci za nemajetkovou újmu. Důležitý je tento pojem především proto, že pojem „škoda“ se vztahoval především na označení takové újmy, která byla určitelná vyčíslením penězi – tedy na majetku. Pojem újma však nyní zahrnuje jak újmu majetkovou tedy tu, která lze vyčíslit penězi (skutečná škoda i ušlý zisk), tak nemajetkovou, která penězi vyjádřit nejde, nelze ji nikdy nahradit, ale lze ji určitým způsobem penězi vyvážit (tj. újma jak na osobě – např. zdraví, či právech – např. snížení lidské důstojnosti). Je tedy nepodstatné v jaké oblasti újma vznikne, jsou na ni aplikována vždy stejná pravidla. Nemajetkové újmě je věnována větší pozornost a jsou přidány podstatné novinky co do odškodňování, tak i případy, na které lze nemajetkovou újmu vztáhnout (např. narušení radosti z dovolené)

Nemajetková újma, zde stanoví nový občanský zákoník, že se nemajetková újma nahrazuje pouze v případě, že tak bylo výslovně ujednáno, pokud tak ujednáno nebylo, nahrazuje se pouze v případech, které stanoví zákon⁷⁷(majetková újma se hradí vždy při splnění zákonem vyžadovaných podmínek). **Tyto případy jsou:**

- Případy, kdy dojde k zasažení do základních lidských práv. Tedy život, zdraví, svoboda, soukromí, čest, důstojnost, dobré jméno atd. Tato práva stanovuje občanský zákoník ve své první části.
- Případy, kdy dojde ke zničení či poškození věci (zvláštní oblíbenosti) ze svévole či škodolibosti. Jde o nový případ, kdy se bere v potaz osobní vztah k určité věci. Může jít i o věci, které mají zanedbatelnou hodnotu, ale mají pro

⁷⁷ §2894 odst. 2, zákon č. 89/2014 Sb., Občanský zákoník

dotyčnou osobu zvláštní význam, jako třeba vzpomínky, nebo jsou památkou na blízkou osobu (může se jednat i o fotografie). Pak lze žádat zaplacení ceny zvláštní oblíbenosti.

- Případy, kdy škůdce způsobí protiprávním úkonem (porušením zákonné povinnosti) újmu, nahradí ji každému, kdo způsobenou újmu vnímá (důvodně), jako vlastní neštěstí a nelze jej odčinit jinak.

- Případy, které jsou upraveny v ustanoveních o zájezdech. Nemajetková újma se zde projevuje při narušení dovolené, jako ztráta radosti z ní. Nebo v ustanoveních o úpravě spolkového práva, je-li porušeno právo člena spolku.⁷⁸ Úprava náhrady (nemajetkové) újmy za narušení dovolené je přijata dle vzoru evropských členských států evropské unie, jelikož byla vydána směrnice⁷⁹, která přináší institut tzv. újmy za narušení dovolené. Evropský soudní dvůr dovedl, že tato směrnice zakládá nárok na náhradu nemajetkové újmy pro zákazníka, kterému nebyly poskytnuty nebo byly poskytnuty vadně služby, zahrnuté v zájezdu. Jde zejména o případy, kdy je zájezd zkrácen nebo zmařen (což se týká i nevyhovujícího ubytování v hotelu).⁸⁰

V oblasti nemajetkové újmy je zřejmá totožnost s PETL, které stanovují, že bude nemajetková škoda nahrazena v případě zásahu do lidské důstojnosti, svobody, zdraví či jiných osobnostních práv a to taktéž, bude-li vymáhána osobami blízkými poškozeného. Samozřejmě s přihlédnutím k jednotlivým okolnostem každého případu, včetně závažnosti zásahu, jeho trvání či samotným následkům. Výše náhrady se stanovuje dle utrpení poškozeného a zohlednění zhoršení jeho tělesného i duševního zdraví.⁸¹

⁷⁸ ELLÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, str.260*

⁷⁹ směrnice EU 90/314/ EHS

⁸⁰ *Ztráta radosti z dovolené* [online]. 2009 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obcanske-pravo/art_5911/ztrata-radosti-z-dovolene.aspx

⁸¹ Art.10:301. Non-pecuniary damage, Principles of European Tort law

1.8.2 Náhrada újmy

Celkově se dá říci, že se mění celý systém náhrady újmy. Jak již bylo řečeno, nyní se náhrada újmy řeší pomocí jednotné úpravy v občanském zákoníku a nemělo by tak docházet ke zdlouhavému zjišťování, na základě kterého právního předpisu náhradu škody uplatnit (jestli vzniklo porušení v obchodním právu, občanském či pracovním). Pravidla pro náhradu škody jsou nyní více propracována a sjednocena, nezáleží tedy na tom jaká újma se napravuje. Dochází tedy ke zjednodušení této problematiky, jelikož např. předchozí občanský zákoník upravoval náhradu nemajetkové újmy, jednak v rámci náhrady škody a pak v rámci ochrany osobnosti. Nyní je v rámci ochrany osobnosti⁸² umožněno se domoci upuštění od neoprávněného zásahu či odstranění škodlivého následku. Samotná náhrada je tedy upravena (jako všechny ostatní) v principech o náhradě újmy (§2956 a násl.). Upřednostňuje se uvedení v předešlý stav a následně přichází nahrazení penězi. Poškozenému je však zároveň dána možnost upřednostnit náhradu v penězích. Toto se odrazí i v případě náhrady za poškozenou věc, kde se mimo skutečné škody zohlední i to, co musí poškozený účelně vynaložit k navrácení v předešlý stav. Znamená to tedy, že se nebude nahrazovat pouze aktuální cena poškozené věci (pokud to nestačí k nápravě újmy), ale i prostředky, které je nutné vynaložit k obnově funkčnosti. V praxi to bude znamenat, že dojde-li například k poškození volantu u automobilu v hodnotě 30 tisíc korun a takový volant již nelze obstarat, jelikož je k dostání již pouze nový model za 40 tisíc korun, bude se nahrazovat vyšší částka. Nemajetková újma se nahrazuje jako zadostiučinění v penězích. Jiný způsob zadostiučinění, jako např. omluva přichází v úvahu jen jsou-li proto v konkrétním případě shledány dostačující důvody. V nahrazování nemajetkové újmy je velice významná novinka a to v případech, kdy se nahrazuje újma na zdraví či životě se upustilo od pevně stanovených částek, jak tomu bylo doposud. Nebude se tedy dále vycházet z „bodové“ vyhlášky ministerstva zdravotnictví, což umožní lepší adaptaci konkrétním případům. Pokud by stanovení výše náhrady nebylo jednoznačné, přistoupí se k posouzení dle zásad slušnosti. V těchto případech bude velmi záležet na soudní praxi, jak si s touto novinkou poradí. A to především s tím, že je právě soudům umožněno, aby stanovily výši odškodnění dle vlastního uvážení a

⁸² §82 zákon č. 89/2014 Sb., Občanský zákoník

po zohlednění všech okolností případu. Stejně tak, aby vyvážily stanovením částky vytrpěnou bolest a další nemajetkovou újmu. To znamená, že náhrada bude poskytnuta i za ztížení společenského uplatnění či překážky lepší budoucnosti poškozeného. Při stanovení náhrady u amputace končetiny bude tedy možné zohlednit, šlo-li např. o vrcholového sportovce. Náhradu nemajetkové újmy také mohou požadovat kromě osob dotčených i osoby, které takovou újmu pocítují, jako vlastní neštěstí, tedy osoby blízké, nová úprava ani nevyžaduje podmínku, aby osoby žily ve společné domácnosti.

V obou případech, jak majetkové tak nemajetkové újmy se použije obecná úprava náhrady škody. Dochází tedy také k zavedení principu, že soud může výši náhrady určit sám dle zvážení okolností případu a na základě svého uvážení, pokud tedy není možné ji stanovit jinak.⁸³ Systematicky zůstává úprava náhrady škody stejná tedy nejprve obecná úprava a poté zvláštní skutkové podstaty, které jsou převzaté ze staré úpravy. Nicméně se objevují i nové, např. újma způsobená osobou s nebezpečnými vlastnostmi, kde zákon stanoví, že ten kdo se takové osoby ujme a pověří jí nějakou činností, pak bude zavázán společně a nerozdílně k případné náhradě újmy, která její činností vznikne. Nebezpečné vlastnosti mohou být jak poruchy duševní, tělesné – i např. nakažlivá nemoc, ale i poruchy charakteru – sklony k páčání trestné činnosti. Novinkou je také škoda způsobená zvířetem, za které odpovídá jeho majitel a to i v případě, že jej svěřil do péče jiné osobě (v případě náhrady škody by ale plnila tato osoba spolu s majitelem) nebo mu zvíře uprchlo. Při náhradě škody by plnil majitel i osoba, které bylo zvíře svěřeno společně a nerozdílně.

I když občanský zákoník stanovuje jednotnou úpravu náhrady škody bez ohledu na to, jaká újma má být nahrazena, je další významnou změnou rozlišení, zda byla újma způsobena porušením povinnosti, která vyplývá ze zákona – pak se zkoumá zavinění a jde o tzv. subjektivní odpovědnost. A nebo pokud újma vznikne porušením povinnosti, která vyplývá ze smlouvy, bude mít ten co porušil povinnost nahradit újmu i bez zavinění – jedná se tedy o odpovědnost objektivní. Podle tvůrců nového občanského zákoníku je potřeba více chránit důvěru

⁸³ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, str.456

v uzavřené smlouvy. Jako samozřejmá by měla tedy být situace, že se budou závazky ze smlouvy řádně a včas plnit. Předchozí občanský zákoník vždy zavinění vyžadoval. Vyvinit se z porušení smluvní povinnosti je možné jen v případech, kdy lze prokázat že k takovému porušení došlo zásahem vyšší moci (*vis maior* – např. povodně). Odpovědnosti za porušení smluvních povinností se může dovolávat i jakákoli třetí osoba, v jejímž zájmu se mělo plnit. Dá se říci, že tato úprava byla inspirována obchodním zákoníkem, kde bylo upravena náhrada škody vyplývající z porušení smlouvy.

Co se týče zproštění odpovědnosti, byla přidána možnost (např. u odpovědnosti z provozní činnosti), že pokud dotyčná osoba prokáže, že vynaložila veškerou péči, která je možná (a lze ji objektivně očekávat), aby ke škodě nedošlo, nelze vyžadovat náhradu újmy. Což se netýká zvláště nebezpečných provozů (např. chemičky), tam bude použita vždy objektivní odpovědnost. Také se bude přihlížet k situaci, kdy je zřejmé, že vzhledem k provozu je v nějakém místě zvýšený předpoklad vzniku škody. Protože zákon stanoví, že i kdyby se v tomto případě mohlo důvodně přihlížet i k jiným okolnostem, které takovou škodu mohly přivodit, tak soud bude provozovatele provozů zavazovat co do výše pravděpodobnosti škody vzniklé provozem. Nyní se tedy bude zároveň zohledňovat i *pravděpodobnost*, která mohla způsobit újmu. Jako příkladem zde lze uvést případ, kdy se na nemovitosti stojící blízko kamenného lomu objevují na zdech praskliny. Nelze sice prokázat stoprocentní vinu provozovatele lomu, nicméně dle nového občanského zákoníku lze určit míru pravděpodobnosti. Tedy uzná-li soud, že lom může alespoň přispívat k tvorbě prasklin a to alespoň z určitého procenta, pak se tímto procentem bude provozovatel podílet na náhradě škody. Novinka tedy spočívá v tom, že postačí pravděpodobnost vzniku újmy, nemusí být 100% příčinná souvislost, která je mnohdy (především v těchto případech) velmi těžko určitelná.

Náhrada za bezdůvodné obohacení

V „odpovědnosti“ za bezdůvodné obohacení došlo k výrazným změnám. Jelikož oproti úpravě ve starém občanském zákoníku se opouští taxativní výčet skutkových podstat bezdůvodného obohacení. Důvod lze spatřovat především v souvislosti se zavedením pojmu „spravedlivý důvod“, kdy tedy nebude odpovědný ten, kdo získal prospěch ze spravedlivého důvodu. Nelze tedy přesně

předem určit, který z důvodů bezdůvodného obohacení bude možné požadovat za spravedlivý a který nikoli. O dost podstatnější změnou však je, že nově dochází k rozlišení toho, zda byl majetkový prospěch nabyt v dobré či zlé víře. Jelikož nabude-li jej někdo v dobré víře a tedy že neví, že na plnění nemá spravedlivý nárok, bude chráněn více, než ten kdo je ochuzen. Bezdůvodným obohacením může být i případ, kdy někdo pošle nedopatření peníze na cizí bankovní účet. V nové úpravě také dochází k rozšíření situací, které do bezdůvodného obohacení nespádají.

1.8.3 Nově upraveno v OZ

Náhoda - novinkou je i ustanovení o újmě, která je způsobena náhodou. Zákon říká, že za náhodu bude odpovědný ten, kdo svým chováním zavinil náhodě příčinu vzniknout. Právní teoretici se však staví do opozice tomuto tvrzení, jelikož pokud je dána příčina vzniku nějaké události, která újmu způsobí a to jednáním někoho, nelze hovořit o náhodě. Tento institut je převzat z občanského zákoníku z r. 1950.

Omluvitelné vzrušení mysli - do kategorie úplně nových pojmů v občanském právu nelze zapomenout zařadit situaci, která je spojována s nutnou obranou (či jednání v krajní nouzi), kdy sice osoba způsobí škodu, nicméně její jednání není protiprávní a tím pádem jí nevzniká odpovědnost k náhradě újmy. Osoba jednáající ve zmíněných případech ale nesmí při takovém jednání vybočit ze „standartní míry“ chování (exces). Což tak úplně neplatí v nové úpravě, kdy je možné s přihlédnutím k *omluvitelnému vzrušení mysli* toho, kdo odvrací nebezpečí či útok. Kdy tedy v rozrušení ze situace lze omluvit, že způsobí větší újmu, než byla nutná k odvrácení nebezpečí (nebo útoku).

Náhrada újmy, způsobené informací či radou - další novinkou je, že bude plně odpovědný ten, kdo za úplatu poskytne informaci či radu, jako odborná osoba pro danou problematiku. Tedy je-li příslušníkem určitého (odborného) povolání. Nahrazuje i tu škodu, která vznikne v důsledku neúplné či nesprávné informace v záležitosti svých odborných dovedností. Jinak se bude hradit jen škoda, kterou někdo způsobil vědomě, a to poskytnutou radou či informací.

Náhrada při poranění zvířete - jelikož nyní občanský zákoník o zvířeti nehovoří již jako o věci, je nutné to zohlednit i při náhradě jeho újmy. Ačkoli

základní princip a obecná pravidla zůstávají stejná jako u náhrady škody (tedy stejně jako u věci). Vlastník zvířete má nárok na náhradu v případě, že je zvíře usmrceno, poraněno nebo je jiným způsobem snížena jeho hodnota (zejména v případě zvířat, která jsou pořízena pro výkon práce – např. tažný kůň, závodní kůň). Rozlišení od věci nastává právě v okamžiku, kdy zákon stanoví, že je nutné nahradit i účelné náklady, které vzniknou v souvislosti s péčí o zdraví zraněného zvířete a to i kdyby značně přesahovaly cenu zvířete.

Možnost smluvního omezení odpovědnosti k případné náhradě škody, která by vznikla v budoucnu - občanský zákoník podporuje větší volnost ve smluvních vztazích (stejně tak i již zmíněnou ochranu při porušení povinností z vyplývající ze smluvních vztahů), které respektují větší prostor pro vůli obou stran. Což se projevuje i v možnosti smluvního omezení povinnosti k případné náhradě škody a nemajetkové újmy. Jde tedy o vzdání se práva, které by vzniklo teprve v budoucnu, což předchozí úprava v občanském zákoníku neumožňovala. Pochopitelně se tato možnost ani nadále nebude vztahovat na případy, kdy by se mělo jednat o smluvní vyloučení náhrady za újmu způsobenou úmyslně či z hrubé nedbalosti. Jak zákon stanoví, tak se nebude přihlížet ani ke smlouvám, které by omezovaly práva spotřebitele, slabší strany nebo pokud by se jednalo o vzdání se práva na újmu, která bude způsobena na přirozených právech člověka (život, zdraví atd.).⁸⁴

Předsmluvní odpovědnost - je v našem právním systému zcela nový institut. Můžeme jej nazvat také *cupla in contrahendo* (odpovědnost za zavinění v předsmluvním stadiu). Nyní je výslovně upravena v občanském zákoníku v §1728-1730, dá se říci, že její nejobecnější rovinu lze považovat ustanovení „Každý má povinnost jednat v právním styku poctivě.“⁸⁵ Než nabyl účinnosti nový občanský zákoník nebyla předsmluvní odpovědnost v našem právním řádu výslovně upravena. Zřídka se projevovala v soudní praxi, např. případ, kdy Nejvyšší soud přiznal odpovědnost za škodu strany, která na poslední chvíli odmítla uzavřít smlouvu a straně, která byla v dobré víře v očekávání uzavření

⁸⁴ *Smluvní omezení povinnosti k náhradě škody a nemajetkové újmy* [online]. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/nahrada-ujmy/konkretni-zmeny/smluvni-omezeni/>

⁸⁵ §6 z.č.89/2012 sb., občanský zákoník

smlouvy přiznal nárok na náhradu škody. Soud se zde opíral o obecné ustanovení o prevenční povinnosti §415 a §420 (zákona č. 64/1964, občanský zákoník).⁸⁶ Podobnost tohoto institutu bylo možné částečně spatřovat v úpravě obchodního zákoníku a to sice v úpravě ochrany důvěrných informací, které si strany sdělili před uzavřením smlouvy.

Dá se říci, že se zákonodárci nechali inspirovat zahraničními úpravami, kdy některé země upravují předšmluvní odpovědnost výslovně zákonem (Německo), jiné ji pouze dovozují pomocí analogického aplikování zásad z občanského zákoníku (Rakousko). V těchto zemích se předšmluvní vztah považuje za takový, který vznikne nezávisle na vůli stran.⁸⁷ Tento institut vychází ze snahy chránit dobrou víru v poctivost druhé strany a legitimní očekávání v souvislosti s připravovanou smlouvou. Mělo by jít o institut, který chrání nejen dobré mravy, ale také loajalitu a obecnou slušnost ve smluvním vyjednávání. Nikoho nelze zavázat k tomu, aby připravovanou smlouvu musel uzavřít, jde o ochranu poctivého jednání a zabránění nepoctivosti v případech, kdy by měl někdo úmysl zahájit jednání o smlouvě pouze tzv. „na oko“. Vzhledem k tomu, že již během přípravy smlouvy vzniká mezi subjekty předšmluvní vztah je třeba chránit zmíněné zásady, tak aby v případě jejich porušení vznikla odpovědnost za škodu tímto porušením způsobenou. Povinnosti, které mohou být v předšmluvním „stádiu“ porušeny a jejich porušení postihováno odpovědností jsou:

- povinnost nezpůsobit jinému škodu - jde o povinnost zabránit škodě, která by vznikla dalším účastníkům smluvního závazku. Samozřejmě v příčinné souvislosti s jednáním osoby, která je touto povinností vázána. Povinnost předcházet škodám je sice upravena jako povinnost absolutní, avšak zde dochází k relativizaci této povinnosti v působnosti konkrétního vztahu. Subjekty mají povinnost dodržet dobrou víru a dobré mravy, které v sobě zahrnuje existence předšmluvního vztahu.⁸⁸

⁸⁶ *rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.10. 2006 sp.zn. 29 Odo 1166/2004*

⁸⁷ HRÁDEK, Jiří. Předšmluvní odpovědnost. *Bulletin advokacie*. 2011, roč. 2011, č. 3.

⁸⁸ HRÁDEK, Jiří. Předšmluvní odpovědnost. *Bulletin advokacie*. 2011, roč. 2011, č. 3., str. 47

- porušení informační povinnosti – zákon stanoví povinnost (v principu poctivosti) všem stranám smlouvy navzájem oznámit všechny právní i skutkové okolnosti, které jsou důležité pro rozhodnutí, uzavření i platnost smlouvy. Stejně tak je stanovena povinnost zachovávat důvěrné informace, získané v souvislosti s jednáním o smlouvě. Jestliže některá ze stran tyto informace zneužije, či poskytne třetí osobě, má povinnost smluvnímu partnerovi vydat o co se tímto jednáním obohatila.⁸⁹ Mimo to může poškozená strana žádat i náhradu újmy, splňuje-li obecné podmínky dle §2894 a násl. OZ. Pokud tedy informační povinnost nebude dodržena a nějaká podstatná informace bude zatajena, lze toto jednání posoudit, jako delikt s následkem povinnosti nahrazení újmy. Informační povinnost není povinností absolutní, je třeba posoudit každý případ individuálně, stejně jako hodnotu informací.

- ukončení jednání o smlouvě bez legitimního důvodu - jde o situace, kdy je jednání již v takovém stádiu, že se nedá očekávat, že by smlouva nebyla uzavřena. Uzavření smlouvy by se dalo považovat již za vysoce pravděpodobné. V tomto případě, není potřeba prokazovat ztrátu z neuzavření takové smlouvy. Nynější úprava jde dokonce ještě dál a kromě dopsud ustálené soudní praxe, která přiznávala poškozeným pouze nárok na náhradu nákladů, přiznává i možnost náhrady ušlého zisku. Nicméně strana, která je v této situaci povinna nahradit škodu, bude nahrazovat nejvýše v rozsahu, který odpovídá ztrátě z neuzavřené smlouvy v obdobných případech.

Právě užití pojmu „ztráta z neuzavřené smlouvy“, které (sic není blíže specifikováno) lze v konfrontaci s ustanovením §2952 NOZ považovat za ušlý zisk. Nicméně ušlý zisk nemusí pojmut všechnu vzniklou škodu a ve spojitosti s formulací „v obdobných případech“ může být stanovení výše ušlého zisku velmi náročné.⁹⁰

V posuzování této problematiky bude mít velký význam rozhodovací praxe soudů. Komplikace by mohly nastat v interpretaci některých pojmů. Např. v ustanovení zákona kdy říká, že jednání může vést každý bez odpovědnosti za

⁸⁹ §1730 odst. 1, 2 z.č. 89/2014 Sb., Občanský zákoník

⁹⁰ MATULA, Zbyněk. *K některým aspektům mimosmluvní odpovědnosti* [online]. 2013 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-aspektum-predsmluvni-odpovednosti-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-92404.html>

její následné uzavření, ledaže jednání zahájí nebo v něm pokračuje i bez úmyslu ji skutečně uzavřít. Důvodová zpráva se blíže k těmto pojmům nevyjadřuje. Z praktického hlediska by totiž mohlo být komplikované prokázat, že někdo skutečně od počátku jednání neměl v úmyslu smlouvu uzavřít. K takovému posouzení pak zřejmě bude sloužit veškerá komunikace v podobě emailů, zápisů z jednání či dopisů, posouzení bude ponecháno na soudci.

Vzhledem k velkému úsilí občanského zákoníku o smluvní autonomii může vyvstat otázka, zda bude možné si např. mezi sebou předsmuvní odpovědnost vyloučit nebo omezit pro případ vzniklé škody. Zákon tuto možnost výslovně nezakazuje, nicméně by se mohlo jednat o ujednání, porušující veřejný pořádek a je tedy podle §1 odst. 2 občanského zákoníku ujednáním nedovoleným.

5. Závěr

Nová právní úprava deliktní způsobilosti je sice z velké části snahou o přiblížení se evropským úpravám, nicméně je i ve spoustě částech jakýmsi navrácením se v čase. Začnu tedy její inspirací v minulosti. Spatřovat ji můžeme především v některých institutech, které se „vrací až z r. 1811“ přesněji řečeno z obecného občanského zákoníku⁹¹, který platil až do 31. 12. 1950 a rozeznával škodu zaviněním, z užívání práva, z nezaviněného činu, cizími činy, stavbou, zvířetem.

Pod pojem škoda subsumoval pojem škody nemajetkové i majetkové zároveň. Myslím si, že určitou podobnost lze spatřovat i v ustálené judikatuře první republiky, kdy se upřednostňovala náhrada škody jako odčinění škody *in nature*, před náhradou peněžitou.⁹² Další instituty, které bych nazvala navrácením z minulosti je úprava odpovědnosti za náhodu v občanském právu, která byla téměř shodně upravena v občanském zákoníku z r. 1950.

Deliktní právo je jednou z oblastí práva, která se vyvíjí velmi dynamickým způsobem. Je třeba zohledňovat změny a potřeby moderní společnosti a právního vývoje. Nový občanský zákoník se tak snaží inspirovat i v zahraničních úpravách a zohlednit návrhy studijních evropských skupin, které mají dle mého názoru pro úpravu deliktní způsobilosti velký přínos, jelikož se snaží pojmout všechny trendy v evropském odpovědnostním právu a stanovit jisté principy (PETL), které odpovídají změnám a nárokům moderní společnosti. Tím také vytváří jisté inspirační vodítko, na jež reagují i soudy vyšších instancí napříč Evropou. Což se mi jeví jako velmi přínosné i vzhledem k trendu sblížování právních úprav států Evropské unie. O snaze přiblížovat se, vzájemně se inspirovat a vyvíjet v úpravě této problematiky vypovídá i konání každoroční mezinárodní konferenci ve Vídni, která se týká vývoje evropského „Tort law“, přičemž letošní již v pořadí 13. konference je naplánována na 24. - 26. 4. 2014⁹³.

⁹¹ z. č. 946/1811 ř. Z., Obecný zákoník Občanský

⁹² BREJCHA, Aleš. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu*. Vyd. 1. Praha: CODEX Bohemia, 2000.str.40

⁹³ *Institute for european Tort law* [online]. 2014 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.europeantortlaw.net>

Co se týče uchopení pojmu odpovědnosti v NOZ, dá se říci, že se místy objevují určité vnitřní rozpory. Zákonodárci se snaží velmi šetřit se slovem „odpovědnost“. Např. se mění „odpovědnost za škodu“ na „povinnost nahradit újmu“. V jiných ustanoveních však zůstává pojem odpovědnost ve smyslu – např. pojištění odpovědnosti, či rodičovská odpovědnost. Pravděpodobně to bude způsobeno tím, že zde dochází k odrazení odlišného pojetí odpovědnosti v NOZ oproti úpravě předchozí, jak bylo vysvětleno na začátku práce. Nicméně si nejsem jistá, zda se s tím NOZ zvládl zcela a ve všech směrech vypořádat. Osobně si myslím, že pojetí odpovědnosti, jak jej definovala M. Knappová (i vzhledem k „přesile zastánců“ této teorie) bylo přesnější a bližší jazykovému významu obecné češtiny. Z mého pohledu stále zůstává sporné, zda úprava odpovědnosti v nové úpravě občanského zákoníku konečně má jasné pojetí a ukončuje tak neustálé spory právních teoretiků s problematikou její terminologické nepřesnosti. Ačkoliv se dá říci, že nové pojetí odpovědnosti, jak jej nastiňuje nový občanský zákoník, se více přibližuje ve svém významu k významu odpovědnosti v obecné češtině. V této práci byly rozebrány oba nejvíce diskutované názory na pojem odpovědnosti, a ačkoli se autoři zákona hlásí ke zmíněné koncepci odpovědnosti, která se ztotožňuje s povinností, a každý tedy odpovídá za to, že splní svou povinnost a chová se po právu, nemusí se zdát z ustanovení příliš jednoznačná. Jasnější odpověď nám zřejmě bude dána až s ustálenější praxí a judikaturou.

Rozpor spatřuji v tom, že autoři NOZ proklamují, že nová úprava je jasnější a spravedlivější, ovšem u některých ustanovení musím oponovat. Například nespátřuji jako vhodné začlenění „náhody“ do systému odpovědnosti. Jak je možné někomu dávat náhodu za vinu? Již v římském právu byla náhoda upravena jako situace, za kterou nikdo neodpovídá (casus a nullo praestatur). Samotné určení náhody je v praxi velmi obtížné. Dojde-li soud k závěru, že škůdce provedl vše, co by provedl každý rozumný člověk a vykonal tak veškerá obvyklá opatření, aby nevznikla škoda, s přihlédnutím k tomu, že zde nebyly okolnosti, které by podmiňovali jakoukoli nutnost nadstandartní péče nad tento rámec. Nemůže tedy vzniknout odpovědnost. To, co se tedy stane nad rámec této úvahy je pak způsobeno náhodou. Přesunutí tíhy odpovědnosti v takových situacích na údajné škůdce by znamenalo založení objektivní odpovědnosti extra legem. A jakou spravedlnost můžeme nalézt u úpravy bezdůvodného obohacení? Zdá se mi, že touto úpravou vnesl zákonodárce do právních vztahů určitou

nejistotu, jelikož je možné, aby se vyskytlo plnění sice bez právního důvodu, avšak s důvodem „spravedlivým“ a naopak. Pak se tedy bude hodnotit bezdůvodné obohacení i ve chvílích, kdy sice bude mít plnění právní důvod, avšak nebude spravedlivé? Stejně tak posouzení dobré a špatné víry při nabytí majetkového prospěchu se mi v tomto institutu nejeví, jako zcela spravedlivé. Bylo by možné nabýt dojmu, že sice dojde k narušení práva ochuzeného, ale pokud se prokáže, že obohacený nabyl prospěch v dobré víře, nebude úprava navrácení tak striktní (jak bylo vysvětleno v podkapitole bezdůvodné obohacení) a tedy ochuzenému nebude spravedlivě navráceno to, oč přišel. Bude tedy zvýhodněn ten, co (ač v dobré víře) zlepšil svůj „majetkový stav“.

Nová úprava v některých ustanoveních týkajících se odpovědnosti přináší „řadu otazníků“, se kterými si pravděpodobně bude muset poradit soudní praxe. K některým z nich bych ráda řekla více. Například velmi oslavovaná změna v určování výše nemajetkové újmy. Sama jsem zastáncem názoru, že „tabulkové“ řešení náhrady újmy bylo zcela nevhodné. Nicméně úprava, kde není nikde (ani orientačně) stanoveno, jakým způsobem by se mělo ke stanovení výše náhrady dojít, se mi zdá také ne zcela korektní a odpovídající principu právní jistoty. Jak se určí, kolik zaplatí škůdce, pokud způsobí smrt, či někomu zlomí ruku dle zásad slušnosti?

K nevyjasněným pojmům v předsmuvní odpovědnosti, bych ráda řekla následující. Již v samotné práci jsem nastínila, že problematika pojmosloví v ustanoveních o předsmuvní odpovědnosti je nejasná. Důvodová zpráva hovoří obecně o institutu předsmuvní odpovědnosti a nic konkrétního blíže nespecifikuje. Jak se tedy bude postupovat v případech, kdy dojde k zahájení jednání s úmyslem uzavřít smlouvu a v průběhu toho se osobě, která jednání zahájila, změní postoj či životní situace. Jak bude prokazovat, že tento úmysl neměla od začátku jednání? Že skutečně, při zahájení jednání chtěla smlouvu uzavřít. Nebo v situaci, kdy je již jednání o smlouvě v procesu a dotyčnému je nabídnuta výhodnější konkurenční nabídka? Ze zásady smluvní volnosti a hospodárnosti není možné očekávat, že si dotyčný (např. zákazník) ponechá horší nabídku a uzavře smlouvu se společností, která je pro něho méně výhodná pouze z důvodu, že již zahájil jednání se společností konkurenční a ta již vynaložila náklady na zpracování nabídky či přípravu smlouvy. Například u smluv, kdy jde o

dlouholetý závazek. Zákon říká, že je možné smlouvu neuzavřít (i bez odpovědnosti za škodu) a to ze spravedlivého důvodu, dá se tedy konkurenční nabídka považovat za spravedlivý důvod? Bude samozřejmě záležet na jednotlivých případech a soudním výkladu, nicméně se mi zdá, že tuto problematiku mohl lépe řešit alespoň demonstrativní výčet situací, které lze považovat za spravedlivý důvod. Nicméně si myslím, že tento institut je velmi potřebný a v našem právním systému přinese posílení (smluvní) právní jistoty do právních vztahů a potlačí se nežádoucí nepoctivé jednání.

Jako velké pozitivum našeho deliktního práva vidím úpravu jeho preventivní funkce, kterou máme zákonem zakotvenou tradičně, kdyžto v ostatních západoevropských úpravách se zatím spíše rozvíjí a začíná se objevovat v nadnárodních strukturách úprav deliktního práva. Další pozitivum vidím ve snaze doplnění určitých „mezer“ v právní úpravě a posílení ochrany slabší strany. I přes předchozí kritiku se mi v některých částech zdá úprava odpovědnosti v novém občanském zákoníku skutečně více objektivní např. v oblasti zohlednění pravděpodobnosti (jak bylo zmíněno na příkladu s domem, kterému praskaly zdi vzhledem k blízko stojícímu lomu), či v možnostech liberace.

Jelikož je v problematice odpovědnosti a její aplikace (tedy nahrazování vzniklé újmy) v občanském právu velice zásadní judikatura, která v tomto případě velmi zásadně doplňuje zákon. A judikatura dle úpravy nového občanského zákoníku ještě není příliš aktuální, snažila jsem se ji aplikovat z rozhodnutí, která sice vychází z úpravy starého občanského zákoníku, nicméně použila pouze ta rozhodnutí, ve kterých je možná i aplikace dle nového občanského zákoníku. Což jsou ustanovení, která zůstala pojmově stejná, i když se změnil text zákona.

Mým záměrem nebylo rozebrat konkrétní odpovědnosti v občanském právu a věnovat se jim dopodrobna, resp. podat jejich komplexní výklad, to by vzhledem k obsahu materie značně přesáhlo obsahové možnosti této práce. Mou snahou bylo pojmut odpovědnost jako celek a následně její odraz v občanském právu. Závěrem lze říci, že přijetí nového občanského zákoníku je krokem pozitivním. Úprava odpovědnosti v občanském právu je nyní značně posílena a jsou rozšířeny situace, které budou chráněny právem. I přesto však nelze přehlížet některé nedostatky. Mnohé, pravděpodobně vzniklé převzetím určitých

ustanovení z obchodního zákoníku, které nyní mohou v zákoníku občanském působit nesystematicky. Nicméně věřím, že se nová úprava ustálí jak právní praxí, tak i judikaturou, která si nepochybně s uvedenými nedostatky poradí.

6. Resumé

The thesis deals with the liability in civil law as well as liability in the legal system of Czech Republic as a whole. The concept of liability is one of the most essential in the system of law because it also deals with the violation of law and the sanctions that follow it. This concept reflects also in the difficulty of defining the term liability.

Liability is a very ambiguous term and very discussed one at that. The main purpose of this thesis was to elaborate the term in the light of two of the most used theories and outline the one theory on which the term liability is based in the current civil law. This takes on importance with the new civil codex which came into force on the first of January 2014.

New codex is based on a theory which states that the liability arises concurrently with the legal (or contractual) obligation for its fulfillment and the person in question to whom the obligation arose is liable for its fulfillment. He or she is therefore liable for fulfillment of the obligation.

If the obligation is not fulfilled a sanction which is not identical to the liability follows. This differs from the previous theory on which the now succeeded civil codex was based. The previous theory stated that liability was a secondary obligation which arose in the moment of a breach of primary obligation and was therefore a kind of a sanction for the breach.

The next issue the thesis deals with is a general comparison with other European regulations of tort law and its development. In this part the work of European groups concerning themselves with the general principles of tort law is taken into account. Primarily because of the rapprochement of the states in the European Union and their respective regulations.

The thesis continues with stating the differences between subjective and objective liability as it is important to distinguish the cases where the liability can occur even without fault.

Another issue mentioned were the circumstances excluding illegality which leads to excluding liability. The next section deals with the functions of

liability and its use in the system of law as well as specific types of liability where the key type is the liability for damage which is somewhat of a basis for civil liability and therefore it is analyzed in detail. It can be used in case the liability of the other types is connected to some kind of damage. Other specific types being liability for faults, liability for delay and the last one being unjust enrichment with the reasons for its inclusion in this thesis.

After this the thesis deals with the legislation concerning liability. First the legislation before the year 2013 and after that the legislation after 2014 connected to the new civil codex as mentioned above.

The thesis brings the reader closer to the issue of the new legislation as well as some elements not regulated by the previous legislation but included in the new one (even though in some cases the conclusion was reached by jurisprudence).

In the epilogue the author tries to evaluate liability in Czech civil law and summarize the conclusions she came to. Second half mentions pros and cons of the new codex, criticizing the cons and stating some ambiguities.

7. Seznam literatury

MONOGRAFIE

1. BEJČEK, Josef. Kupní smlouva v úpravě obchodního zákoníku. In: BEJČEK, Josef; Karel ELIÁŠ a Přemysl RABAN. *Kurs obchodního práva: obchodní závazky*. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. 542 s. ISBN 978-80-7400-337-0. S. 272.
2. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 829 s. ISBN 978-80-7380-413-8.
3. BREJCHA, Aleš. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu*. Vyd. 1. Praha: CODEX Bohemia, 2000. ISBN 80-859-6392-2.
4. DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Svazek 1., Vyd. 1. Díl první: Obecná část Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-807-4783-265.
5. ELIÁŠ, K. a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 315 s. ISBN 978-80-7478-013-4.
6. ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2.
7. FIALA, Josef et al. *Občanské právo hmotné: multimediální učební text*. 3., aktualiz. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 92 s. Edice multimediálních učebních textů; č. 66. ISBN 978-80-210-5361-8.
8. GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 4. upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 343 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3800-239.
9. HOLUB, Milan, Jiří ŠVESTKA a Jan DVOŘÁK. *Odpovědnost za škodu v právu občanském, pracovním, obchodním a správním: praktická příručka*. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2006, 487 p. ISBN 80-720-1402-1.
10. HRÁDEK, Jiří. *Předsmluvní odpovědnost: culpa in contrahendo*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2009. 214 s. Studie. ISBN 978-80-903786-9-8.
11. HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část, Absolutní majetková práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 308 s. ISBN 978-80-7380-377-3.

12. J. ŠVESTKA, J.SPÁČIL, M. ŠKÁROVÁ, M. HUMLÁK, *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xvi, 1373 s. Velké komentáře ISBN 978-807-4000-041.
13. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 904 s. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-49-3.
14. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xvi, 247 s. ISBN 34-064-0177-5.
15. KNAPPOVÁ, Marta, Jiří ŠVESTKA a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha, 2006, 612 s. ISBN 80735713154
16. KNAPPOVÁ, Marta. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. 1. vyd. Eurolex Bohemia, 2003, 319 s. ISBN 978-807-4001-086.
17. MACUR, Josef. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu procesním*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1992. 151 s. Spisy právnické fakulty; Č. 85. ISBN 80-210- 0264-6
18. MATULA, Zbyněk. *Culpa in contrahendo*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 95 s. Právní monografie. ISBN 978-80-7357-719-3.
19. PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl: podle právního stavu k 1.4. 2003*. 2. upravené vyd. Praha: Linde, 1998, 543 s. ISBN 80-720-1120-0s.
20. PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo. 5, Odpovědnost s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 356 s. ISBN 978-80-7357-714-8.
21. POKORNÝ, Milan a Josef HOCHMAN. *Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním: praktická příručka*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 319 s. ISBN 978-807-2017-225.
22. SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. [Praha]: C.H. Beck, 2012. 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0.
23. ŠEVČÍK, Ludvík et al. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013. 216 s. ISBN 978-80-265-0071-1.
24. ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. A KOLEKTIV. *Občanské právo hmotné: svazek II*. 2009: Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7353-473-4.

25. VRAJÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. 1. vyd. Olomouc: Anag, 2014, 851 s. ISBN 978-807-2638-468.

ČLÁNKY

26. [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://www.judikaty.info/cz/nejvyssi-soud-ceske-republiky/obcanskopravni-sankce1/?offset=30>

27. *Bezduvodné obohacení v NOZ* [online]. 2014 [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://www.forteslegal.cz/aktuality/3-bezduvodne-obo-haceni-v-noz>

28. BRABEC, Stanislav. Povinnost prevence. *Právní rádce*. 2004, roč. 12, č. 6, s. 19-25. ISSN 1210-4817.

29. ČECH, Petr. Nad několika rekodifikačními nejasnostmi. *Obchodněprávní revue*. 2012, roč. 2012, 11-12.

30. DOLEČEK, Marek. Odpovědnost za škodu. *Businessinfo* [online]. 2010 [cit. 2014-10-03]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/opus-odpovednost-za-skodu-4756.html#>

31. ELIÁŠ, Karel. Proč potřebujeme nový občanský zákoník? *Právní rádce*. 2012, roč. 20, č. 11, s. 22-25. ISSN 1210-4817.

32. GAJDOŠ, Ján. *Bezduvodné obohacení v NOZ* [online]. 2014 [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/bezduvodne-obo-haceni-v-noz-93471.html>

33. HRÁDEK, Jiří. Předsmluvní odpovědnost. *Bulletin advokacie*. 2011, roč. 2011, č. 3.

34. <http://obcanskyzakonik.justice.cz>

35. <http://www.lawportal.cz/noz-predsmluvni-odpovednost/>

36. <http://www.nahradaskody.cz>

37. <http://www.patria.cz/pravo/2542185/kdyz-dluznik-neplati-vcas-aneb-uroky-z-prodleni-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku.html>

38. HULMÁK, Milan. Předsmluvní odpovědnost. *Právní praxe*. 2001, roč. 49, č. 1-2, s. 121-126. ISSN 1211-0825.

39. *Institute for european Tort law* [online]. 2014 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.europeantortlaw.net>

40. *Institute for european Tort law* [online]. 2014 [cit. 2014-03-16].
Dostupné z: <http://www.europeantortlaw.net>

INTERNETOVÉ ZDROJE

41. JANOŠ, Radan. Předsmuvní odpovědnost de lege lata a de lege ferenda. *Právní fórum*. 2011, roč. 8, č. 8, s. 341-349. ISSN 1214-7966.

42. Korecká, V. Bezdůvodné obohacení podle novely občanského zákoníku. *Právo a zákonost*, 1992, č. 8, str.458-459

43. MATULA, Zbyněk. *K některým aspektům mimosmluvní odpovědnosti* [online]. 2013 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-aspektum-predsmluvni-odpovednosti-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-92404.html>

44. MORÁVEK, Jakub. Předsmuvní odpovědnost a nový občanský zákoník. *HR kavárna* [online]. 2013 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.hrkavarna.cz/stale-rubriky/hr-a-paragrafy/predsmluvni-odpovednost-a-novy-obcansky-zakonik/>

45. *Náhrada újmy a bezdůvodné obohacení* [online]. 2013 [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/nahrada-ujmy/konkretni-zmeny/bezduvodne-obohaceni/>

46. Odpovědnost: Právní úprava a její změny. *Sagit* [online]. 2004 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=151&typ=r&levelid=oc_229.htm

47. PELIKÁNOVÁ, Irena. Odpovědnost za škodu - trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 3.

48. Porušení právní povinnosti. *Epravo* [online]. 2008 [cit. 2014-02-22]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/poruseni-pravni-povinnosti-55060.html>

49. Právní odpovědnost. *Univerzita Jana Evangelisty Purkyně* [online]. 2013 [cit. 2014- 2-12]. Dostupné z: <http://fse1.ujep.cz/download.php?id=11332>

- 50.** PRAŽÁK, Pavel. Má institut právní odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepci? *Právní rozhledy*. 2012, č. 3, s. 101-105. ISSN 1210-6410.
- 51.** PRAŽÁK, Pavel. Recentní pohled na teoretické koncepce právní odpovědnosti. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2013, č. 1, s. 83.
- 52.** *Smluvní omezení povinnosti k náhradě škody a nemajetkové újmy* [online]. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/nahrada-ujmy/konkretni-zmeny/smluvni-omezeni/>
- 53.** STUHLÍK, Jan. Nový občanský zákoník: Poradce bude odpovědný za svá doporučení. E15 [online]. 2013 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/domaci/udalosti/novy-obcansky-zakonik-poradce-bude-odpovedny-za-sva-doporuceni-1029923>
- 54.** SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. Nový občanský zákoník: Náhrada škody – závazky z deliktů. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 5, s. 34.
- 55.** ŠILHÁN, Josef. Několik poznámek k pojmu prodlení dlužníka v NOZ. *Obchodněprávní revue*. 2013, roč. 2013, 10.
- 56.** ŠILHÁN, PH.D., JUDr. Ing. Josef. *Několik poznámek k pojmu prodlení v NOZ* [online]. 2013 [cit. 2014-03-11]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_8674/nekolik-poznamek-k-pojmu-prodleni-dluznika-v-nobcz.aspx#10
- 57.** ŠTRAUS, Jaroslav. Nový občanský zákoník ještě jednou. *Právní rozhledy*. 2008, roč. 16, č. 24, s. 908-910. ISSN 1210-6410.
- 58.** TICHÝ, Luboš a Jiří HRÁDEK. Deliktní právo v návrhu občanského zákoníku. *Právní fórum*. 2012, roč. 2012.
- 59.** TOBEŠ, Z. Culpa in contrahendo. *Právní rádce* [online]. 2007 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: http://www.pavelpetr.cz/soubory/29/53/CULPA_IN_CONTRAHENDO.pdf
- 60.** TOMSA, Miloš. *Obsah smluvních závazků a jejich splnění podle nového občanského zákoníku*. *Obchodní právo*. 2012, roč. 21, č. 7-8, s. 242-249. ISSN 1210-8278. S. 248.
- 61.** VLASÁK, Michal. Aktuální vývoj práva civilních deliktů napříč Evropou na pozadí mezinárodní konference: "European tort Law 2008". *Právní rozhledy*. 2009, roč. 2009, č. 13.

62. WILLIAMS, Garrath Williams. LANCASTER UNIVERSITY, U.K. *Responsibility* [online]. 2010 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.iep.utm.edu/responsi/>

63. *Ztráta radosti z dovolené* [online]. 2009 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obcanske-pravo/art_5911/ztrata-radosti-z-dovolene.aspx

64. *Parlament české republiky, Poslanecká sněmovna*. 2012, s. 48. Dostupné z: http://www.anag.cz/Files/file/duvodova_obcz.pdf

PRÁVNÍ PŘEDPISY

Zákon č.946/1811 ř. Z., Obecný zákoník Občanský

Důvodová zpráva k zákonu č. 509/1991 Sb., změna občanského zákoníku (tisk č. 685) Poslanecká sněmovna PČR.

Principles of European Tort Law

příloha č.1, 2 k vyhlášce č.440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, jak vyplývá ze změn provedených vyhláškou č.50/2003 Sb.

Směrnice EU 90/314/EHS ze dne 13. června 1990

vyhláška č.440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, jak vyplývá ze změn provedených vyhláškou č.50/2003 Sb.,

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č.18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujících zařízení (atomový zákon).

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 200/1990 Sb., zákon o přestupcích

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu).

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č.40/2009 trestní zákoník

zákon č.59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobeno vadou výrobku, ve znění pozdějších předpisů

JUDIKATURA

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.9.2011, sp. Zn. 25 Cdo 3834/2010

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.1.2012 sp.zn. 28 Cdo 4740/2010

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.6.2012 sp.zn. Cdo 2974/2011

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.10. 2006 sp.zn. 29 Odo 1166/2004

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2010 so.zn. 25 Cdo 2258/2008

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1208/2000

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3545/2009

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.ledna 2012, sp. Zn. 21 Cdo
4533/2010

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.2.2012 sp.zn. 28 Cdo 4931/2009